

Ключ към закрилата в
Западна България

30
години

ФОНДАЦИЯ
АСОЦИАЦИЯ
АНИМУС

АНАЛИЗ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НОРМАТИВНАТА БАЗА ЗА ЗАЩИТА НА ДЕЦА, ЖЕРТВИ НА НАСИЛИЕ, ВКЛЮЧИТЕЛНО ДЕТСКИ БРАКОВЕ

2025 Г.

ФОНДАЦИЯ
РАБОТНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ

подкрепяме инициативите

Съфинансирано от
Европейския съюз

ВЪВЕДЕНИЕ

*Настоящият анализ е разработен в рамките на проект „Ключ към закрилата в Западна България“, реализиран с финансовата подкрепа на инициативата **INSPIRE: Подобряване на националната подкрепа за превенция, интервенция и отговор на насилието над деца и овластяване на жертвите**, и със съфинансиране от Европейския съюз и Фондация „Работилница за граждански инициативи“ (ФРГИ).*

Анализът има за цел да извърши задълбочено изследване на прилагането на законодателството за закрила на деца, жертви на насилие, в три приоритетни региона на страната – град София и областите Благоевград и Враца. Изборът на тези райони е продиктуван от констатираното ограничено присъствие на неправителствени организации, които традиционно играят ключова роля в предоставянето на подкрепа, мониторинг и застъпничество за децата в риск.

Фокусът на изследването е поставен върху установяване на пропуските и слабостите в институционалния отговор при случаи на насилие над деца. Анализирани са механизмите за прилагане на законовите разпоредби и степента на ефективност на държавните институции в осигуряването на закрила, съобразена с нуждите и правата на детето. Обхватът на анализа включва дейността на основните институции в системата – полиция, прокуратура, съд и адвокатура, както и взаимодействието между тях. Наред с това се разглеждат наличните услуги за подкрепа и капацитетът на системата да реагира своевременно и чувствително.

Изходната хипотеза на екипа при старта на изследването беше, че в разглежданите региони съществува сериозно изоставане в ефективната защита на децата – вследствие на слаба институционална координация и липса на активно гражданско участие. Проведеното проучване потвърждава тази хипотеза, като разкрива значително разминаване между нормативната рамка и нейното реално прилагане. Налице са структурни и процедурни дефицити, както и отчетлива липса на специализация и чувствителност по отношение на работата с деца, преживели насилие.

*Анализът е изготвен от екипа на фондация „Асоциация Анимус“ – юристите **Димана Шуранова** и **Николина Ганева**, с богат практически опит в правната защита на жени и деца, жертви на насилие, и активно участие в разработването и застъпничеството за политики в сферата на закрилата.*

С настоящия доклад целим не само да осветлим съществуващите проблеми в разглежданите региони, но и да допринесем за формулиране на устойчиви, ефективни и съгласувани действия от страна на институции, местни власти, професионални общности и гражданския сектор. Надяваме се, че представените изводи и препоръки ще послужат като основа за по-добро прилагане на законодателството и изграждане на реално работеща система за закрила на децата в България.

СЪДЪРЖАНИЕ:

- 1. Закрилата не може да чака: необходимост и цели на анализа**
- 2. Правен анализ на промените в законодателството по отношение закрилата на малолетни и непълнолетни деца, пострадали от насилие:**
  - 2.1. Цел и обхват на аналитичния доклад
  - 2.2. Приложение на Закона за защита от домашно насилие спрямо малолетни и непълнолетни лица през 2024 г. в гр. София, Софийска област, област Благоевград и област Враца
  - 2.3. Анализ на информацията от Агенцията за социално подпомагане (АСП)
  - 2.4. Установени проблеми и пропуски
- 3. Анализ на приложението на наказателния закон във връзка с насилието над деца:**
  - 3.1. Убийство (чл.116,ал.1, т.6а НК) и нанасяне на телесна повреда в условията на домашно насилие (чл.131, ал.1, т.5а НК)**
  - 3.2. Престъпления по Глава втора: „Престъпления против личността”, раздел VIII: „Разврат” и по Глава четвърта: „Престъпления против брака, семейството и младежта”
  - 3.3. Неизпълнение на заповед за защита от домашното насилие (чл.296 НК)
  - 3.4. Детето на първо място: „Синята стая“ като правило, а не изключение
- 4. Дългът да гарантираме сигурност: заключителни констатации и препоръки за ефективна защита на децата**

СПИСЪК СЪКРАЩЕНИЯ:

ЗЗДН – Закон за защита от домашното насилие

ЗЗДет -Закон за закрила на детето

ЗСУ- Закон за социалните услуги

ЗМВР- Закон за Министерството на вътрешните работи

НК- Наказателен кодекс

НПК – Наказателно-процесуален кодекс

ЗДОИ - Закон за достъп до обществена информация

РП – районна прокуратура

РС- районен съд

ОС- окръжен съд

МВР- Министерство на вътрешните работи

ДАЗД – Държавна агенция за закрила на детето

РУ на МВР – районно управление на Министерство на вътрешните работи

ОД на МВР – областна дирекция на Министерство на вътрешните работи

АСП – Агенция за социално подпомагане

ДСП - дирекция „Социално подпомагане“

ОЗД – отдел „Закрила на детето“

1. Закрилата не може да чака: необходимост и цели на анализа

Децата са носителите на бъдещето на всяко общество, но същевременно са най-уязвими сред неговите членове. Всяко дете има право да расте в среда на сигурност, безусловна грижа и уважение, свободна от насилие във всичките му проявления. Това не е просто въпрос на морал, а фундаментално задължение на държавата и на общество като цяло. Всеки от нас носи отговорност не само да реагира при случаи на насилие, но и да подпомага изграждането на култура на нетърпимост към него, особено когато пострадалото лице е дете. Насилието над деца представлява дълбок и многопластов обществен проблем, чиито проявления и последици засягат пряко системите на правосъдието и социалната закрила. Устойчивото му овладяване, обаче, изисква много повече от наказателна репресия, чието основание се появява, когато вече сме закъснели, насилието е извършено, травмата нанесена, а детето е обременено с последици. Предвид посоченото, наложителни са последователни политики за ранна идентификация на риска, навременна интервенция, ефективна закрила и стабилна междуинституционална координация. Наред с това, за да бъдат гарантирани реалната ефективност, отчетността и навременна корекция при установени пропуски, е необходимо утвърждаването на процедури за постоянен мониторинг на прилагането на предвидените в закона механизми. Същевременно, устойчивата превенция изисква не само работещи институции, но и общество, което разпознава насилието, не го оправдава под каквато и да е форма и не мълчи пред лицето му, защото закрилата на децата е споделена ценност и отговорност.

Настоящият анализ е създаден в контекста на дългогодишната работа на Фондация „Асоциация Анимус“ по случаи на насилие над деца, включително чрез предоставянето на социални, психотерапевтични и правни услуги. Наред с правно-догматичния метод, преимуществено са използвани методите на вторичен и сравнителен статистически анализ, както и обобщения на добри и проблемни практики на база казуистичен метод. Целта е да се очертаят системните дефицити в приложението на нормативната рамка във връзка с превенцията на насилието над деца в някои от най-тежките му проявления, като насилието в семейна среда и посегателствата срещу половата неприкосновеност на малолетни и непълнолетни лица. Стремежът е да се подпомогне идентифицирането на възможности за повишаване на капацитета на бъдещи и настоящи специалисти, както чрез проучване на статистически данни от

компетентните национални органи, така и на база предоставяне на примери от реални казуси. Анализът е териториално ограничен до три административни области в Западна България – София, Враца и Благоевград. Изборът на тези региони е основан на конкретен практически опит на Фондация „Асоциация Анимус“, свързан с установени затруднения в координацията между институциите, ограничения в специализирания капацитет и нужда от допълнителна подкрепа за развитие на мултидисциплинарен подход. Наблюдават се и предизвикателства, свързани с обществените нагласи към различните форми на насилие, което подчертава необходимостта от целенасочени усилия за институционално укрепване и повишаване на чувствителността към темата на местно ниво.

2. Правен анализ на промените в законодателството по отношение закрилата на малолетни и непълнолетни деца, пострадали от насилие

Домашното насилие е сериозен обществен проблем, който засяга пряко физическото, психическото и емоционалното здраве на човек, особено когато пострадалите са малолетни или непълнолетни деца.

Законът за защита от домашното насилие (ЗЗДН) е приет през 2005 г. с цел да осигури незабавна и ефективна защита на пострадалите лица от домашно насилие. Особен фокус е поставен върху защитата на малолетни и непълнолетни – признато е, че всяко домашно насилие в присъствието на дете се счита за психическо насилие и спрямо него. Прилагането на закона е свързано с бързото разглеждане на молбите и осигуряване на незабавна защита на малолетните и непълнолетните пострадали. През 2023 г. в България бяха приети съществени изменения в ЗЗДН, обнародвани на 1 август 2023 г. (ДВ, бр. 66/2023) и влезли в сила от 1 януари 2024 г. Въведени са нови мерки за защита и по-ефективни процедури - по-дълъг срок за подаване на молба, издаване на незабавни заповеди за защита в 24-часов срок при спешност и забрана за медиация. Законът въвежда дефиниция за „интимна връзка“ като трайни доброволни лични, интимни и сексуални отношения между мъж и жена, независимо от съвместно съжителство, които не са уредени от друг закон, като така се разширява приложението към сериозните извънбрачни отношения. Освен това, с измененията е разширен кръгът на лицата, които могат да търсят защита, като се добавят случаите на насилие, извършено от страна на лице, с което

пострадалият се намира или е бил в интимна връзка; настойник, попечител, лице, на което са възложени грижи за детето, или лице, на което детето е поверено. Така се разширява обхватът на закона, създавайки възможност дете, пострадало от насилие от партньор на родител, да получи защита по ЗЗДН. Също в чл. 1, ал. 1 на закона е включено, че защита могат да търсят лица „пострадали от домашно насилие или в риск“, което подсказва, че той има и превантивна насоченост, като цели да обхване и случаи на заплаха от насилие, преди то да е ескалирало. Законодателят предприе ред мерки за ускоряване и улесняване на защитата на пострадалите лица. Първо, срокът за подаване на молба за защита е удължен на до 3 месеца от акта на насилие (при обективна невъзможност – до 6 месеца). В старата уредба срокът беше 1 месец, което на практика затрудняваше много пострадали да реагират своевременно, особено преживелите шок и травма. Още повече, законът предвижда, че ако молбата е подадена чрез общината, кметството или органите на МВР, срокът се счита спазен, с цел да се стимулира институциите на местно ниво и полицията активно да приемат и входират такива сигнали. При разглеждане на молбата съдът извършва задължителна преценка за налагане на мярката за защита по чл. 5, ал. 1, т. 5, когато пострадалият и извършителят имат дете. Съдът може да постанови като защитна мярка срещу родител, извършител на насилие, определен режим на виждане с детето под наблюдение на психолог или социален работник в специализирана среда. По този начин законът гарантира, че при наличие на такава възможност, контактите между дете и родител, извършител на насилие, няма да се прекъсват, а ще бъдат организирани и съпътствани в интерес на детето. Също така, при издадена заповед за незабавна защита, съдържаща мярка относно дете (например временно пребиваване на детето при пострадалият от насилие родител), копие от заповедта се изпраща незабавно на отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“. Това създава връзка между производството по ЗЗДН и системата за закрила на детето, предотвратявайки ситуация, в която детето остава в опасна среда след инцидент на насилие.

Една от ключовите промени в ЗЗДН е въвеждането на изискване съдът да извършва оценка на риска за всяко пострадало лице. Тази оценка се извършва преди определяне на конкретните мерки за защита по специална Методика за оценка на риска, съгласно чл. 15, ал. 4 ЗЗДН, (включително когато малолетно и/или непълнолетно дете е пряко пострадало или е засегнато от насилието, като свидетел). С влизане в сила на измененията в Правилника за прилагане на ЗЗДН от 30.08.2025 г. Методиката стана задължителна за всички съдилища. Преди този момент липсваха подробни официални указания. Някои съдилища през

този период вероятно са правили оценка на риска по своя преценка, но без унифициран стандарт, което е довело до непоследователност. От септември 2024 г. нататък всички разглеждани молби за защита следва да включват и оценка на риска по новата методика. Важен елемент е, че Методиката не автоматизира процеса – съдията запазва преценката си, но в рамките на зададените критерии. По този начин решението за степента на риска е обосновано на базата на обективни фактори. Както отбелязват експерти, методиката посочва какво да се установява при оценката и колко опасно е поведението на извършителя – тоест дава по-ясна структура на анализа.

През юли 2023 г. 49-то Народно събрание прие изменение и допълнение на Закона за закрила на детето (обн. ДВ бр.66/01.08.2023 г.), свързано основно с превенция на сексуалното насилие над деца. Създаден е нов чл. 43а, който задължава МВР да изгради Национална информационна система за превенция и защита от педофилия и Национален регистър на случаите на педофилия. Тази система трябва да съхранява данни за осъдените лица за сексуални посегателства срещу малолетни и непълнолетни и да осигурява обмен на информация с чуждестранни системи. В допълнение, в преходните разпоредби на същия закон е направена важна стъпка за синхронизиране на защитата на децата с тази по ЗЗДН: изрично е регламентирано, че когато директор на дирекция „Социално подпомагане“ (ДСП) подаде молба за защита на дете по ЗЗДН (чл. 8, ал. 1, т. 4 от ЗЗДН), съдебното решение и заповедта за защита се връчват на Д„СП“ с указание за проследяване на случая в срок не по-кратък от една година. Това нормативно закрепва ангажимента на социалните служби да наблюдават всяка заповед за защита на дете пострадало от домашно насилие. Това гарантира по-дългосрочна подкрепа и мониторинг. Възлага се на социалните работници да продължават да наблюдават ситуацията, да посещават семейството, да следят изпълнението на мерките, наложени от съда и при нужда да предприемат допълнителни действия. След измененията в закона, всяко дете, пострадало от домашно насилие, автоматично попада в категорията „дете в риск“ по смисъла на ЗЗДет (чл. 4, ал.1, т.4 и чл. 11, ал.2-3), което задължава отделите „Закрила на детето“ да предприемат мерки за закрила. На практика, дирекциите „Социално подпомагане“ имат възможност да действат чрез два закона: по ЗЗДН – за да осигурят защита чрез съда срещу извършителя на насилие и по ЗЗДет – за да осигурят закрила и грижа за детето (настаняване при нужда, психологическа подкрепа, др.).

2.1. Цел и обхват на аналитичния доклад

Настоящият анализ има за цел да изследва приложението на Закона за защита от домашното насилие спрямо малолетни и непълнолетни лица през 2024 година в град София, Софийска област, област Благоевград и област Враца. Чрез събиране на данни по реда на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) и анализ на информацията, предоставена от районните и окръжните съдилища, както и от Агенцията за социално подпомагане (АСП), ще се направи оценка на ефективността на предприетите мерки за защита на децата, ще се проследят предизвикателствата и добрите практики в съдебната и социалната система, както и ще се формулират препоръки за подобрене.

Териториалният обхват на анализа включва три области, както и столицата, всяка със свои специфики по отношение на социално-икономическите условия, капацитета на институциите и характеристиките на случаите на домашно насилие спрямо деца. Анализът ще позволи съпоставка между институциите, ангажирани по случаите на домашно насилие над малолетни и непълнолетни деца, като даде основание за задълбочени изводи относно необходимостта от мерки на местно и национално ниво. Приложението на тези мерки в практиката на съдилищата и дирекциите „Социално подпомагане“ е от съществено значение за ефективната защита на децата, пострадали от насилие. Систематичното анализиране на данните ще позволи да се направи реална оценка за функционирането на механизмите за защита. Докладът разглежда както количествени, така и качествени аспекти на полицейската, съдебната, прокурорската и социалната интервенция, с цел да се идентифицират добрите практики и проблемните зони в системата за закрила на децата. На база събраните данни ще бъдат изведени пропуски, както и ще бъдат формулирани изводи и препоръки за подобряване на ефективността на защитата, с акцент върху необходимостта от по-добра координация между институциите, повишаване на чувствителността към случаите на насилие и засилване на превенционните дейности. В условията на нарастваща обществена загриженост относно правата на детето и защитата му от насилие, този доклад има за цел да даде обективна картина на текущото състояние и да посочи възможните насоки за бъдещи действия, насочени към гарантиране на сигурна среда за развитие на всяко дете в България.

2.2. Приложение на Закона за защита от домашно насилие спрямо малолетни и непълнолетни лица през 2024 г. в гр. София, Софийска област, област Благоевград и област Враца:

Гр. София

За яснота по отношение на използваните в анализа членове от закона, мерките за защита по чл.5, ал.1 и чл.5, ал.4 от ЗЗДН, са:

Чл. 5. (1) (Изм. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г.) Мерките за защита от домашното насилие са:

1. **задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие;**
2. **отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище за срока, определен от съда;**
3. (доп. - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., доп. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) **забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице при условия и за срок, определени от съда;**
4. (нова - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) **забрана на извършителя да осъществява контакт с пострадалото лице под каквато и да е форма, включително по телефон, чрез електронна или обикновена поща и факс,**

както и чрез всякакви други средства и системи за комуникация при условия и за срок, определени от съда;

5. (предишна т. 4, доп. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) **временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието**, при условия и за срок, определени от съда, ако това не противоречи на интересите на детето;

6. (предишна т. 5, доп. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) **задължаване на извършителя на насилието да посещава специализирани програми за преодоляване на агресията и справяне с гнева;**

7. (предишна т. 6, изм. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) **насочване на пострадалите лица към специализирани услуги за защита, помощ и подкрепа или програми за възстановяване;**

8. (нова - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) **насочване на пострадалите деца към специализирани услуги за защита, помощ и подкрепа на деца, жертви или свидетели на насилие.**

(4) (Предишна ал. 3 - ДВ, бр. 102 от 2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм. - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) Съдът може да постанови като защитна мярка режимът на лични отношения, определен по реда на Семейния кодекс, **между детето и родителя, извършител на домашно насилие, да се осъществява за срока по ал. 2 в защитена среда, предоставена в специализирана услуга по този закон или осигурена от доставчик на социална услуга по настоящия адрес на детето или по местопребиваването му, под надзор на психолог или социален работник.**

Софийският районен съд (СРС), най-големият районен съд в страната, традиционно разглежда най-много дела по реда на Закона за защита от домашното насилие. За 2024¹ г. сезиращите молби, включващи малолетни и непълнолетни деца, са **195**. СРС рутинно постановява заповеди на фазата на незабавната защита, като за миналата година те са **130**, което в процентно съотношение представлява **66.67%** от всички входящи молби. Анализирайки данните, се наблюдава негативна тенденция при налагането на част от мерките за защита, като тази по **чл.5, ал.1, т.2 ЗЗДН** (отстраняване на извършителя от съвместно обитаваното жилище), която е наложена при **17.69%**, от всички издадени незабавни защити. Мярката по **чл.5, ал.1, т.4 ЗЗДН**, която беше приета с измененията през 2023г. (забрана на извършителя да осъществява контакт с пострадалото лице под каквато и да е форма, включително по телефон, чрез

¹ Данните са предоставени с Решение с изх.№РД-30-816/28.02.2025г. на Софийски районен съд

електронна или обикновена поща и факс, както и чрез всякакви други средства и системи за комуникация), присъства в **14.62%** от ЗНЗ. Мярката по **чл.5, ал.1, т.5 ЗЗДН** (временно определяне местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието) е наложена в **16.15%** от незабавните защиты. Следва да се подчертае, че съгласно чл.5, ал.3 ЗЗДН, когато пострадалият и извършителят имат дете, съдът е длъжен да направи задължителна преценка за приложението на тази мярка. Мерките за защита, свързани с насочване на пострадалите лица към специализирани услуги (**чл.5, ал.1, т.7 и т.8 ЗЗДН**) са с най-малко приложение – едва в **3.85%** от издадените заповеди за незабавна защита са приложени. Отчитат се **100%** в приложението на **чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН** (задължаване на извършителя да се въздържа от извършване на домашно насилие), която, обаче, рядко гарантира в необходимата степен защита на пострадалите малолетни и непълнолетни деца. Мярката по **чл.5, ал.1, т.3 ЗЗДН** (забрана на извършителя да приближава пострадалото лице, жилището, местоработата и местата за социални контакти и отдих на пострадалото лице) е наложена в **62.31%** от всички незабавни защиты, което сочи една положителна тенденция в разбирането от страна на магистратите, че недоближаването в случаи на домашно насилие, особено когато пострадало лице е непълнолетно и/или малолетно, е необходима за защитата на пострадалите лица.

В Софийски районен съд отказите за издаване на заповед за незабавна защита представляват **24.62%** от всички сезиращи молби (като точен брой отказите са **48**). Значителен брой производства по ЗЗДН в СРС са прекратени – общият им брой е **67**. Прекратяванията настъпват най-често когато **молителят оттегли молбата си** или **не отстрани нередовностите** в сезиращата молбата. В процентно съотношение това са **64.18%** от всички откази (**25 броя дела** са прекратени поради оттегляне на молбата; **18 дела** са прекратени поради неизпълнение на указания на съда за отстраняване на нередовности). Прекратените производства поради други причини съставляват **35.82%** от отказите. Видно е, че броят на прекратените дела остава най-значим при оттеглянето на сезиращата молба от страна на молителя. Причините са разнообразни, но най-често пострадалите лица прекъсват производството вследствие на помиряване с извършителя на насилие или недоверие в съдебната система. По отношение на спрените производства на основание чл.229, ал.1 ГПК за 2024 г., те са общо **20**. От тях само **4** са възобновени (20% от всички спрени дела), а **8** са прекратени окончателно. Данните отново сочат, че в

повечето случаи пострадалите лица се отказват от защита, като прекратят делото в установения от закона шестмесечен срок.

Анализът на данните при постановяването на заповедите за постоянна защита, показва ефективност в приложението на **чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН**, (в **100%** от решенията присъства), както и налагането на мярката по **чл.5, ал.1, т.3 ЗЗДН**, която е в **52.54%** от издадените решения със заповеди за постоянна защита. Откроява се повторно неприлагане на мерките по **чл.5, ал.1, т.2 ЗЗДН** – наложена е в едва **10.17%** от всички постоянни защиты. Мярката по **чл.5, ал.1, т.5 ЗЗДН**, която е с изключителна важност за защитата на малолетните и непълнолетни лица, е наложена в **16.95%** от заповедите за защита. Негативна тенденция се установява и при мярката по **чл.5, ал.1, т.4 ЗЗДН** - в едва **5.08%** от постановените решения е постановена. Притеснително е, че мерките за защита, свързани с насочване на пострадалите лица към специализирани услуги (**чл.5, ал.1, т.7 и т.8 ЗЗДН**) не са наложени в нито една заповед за постоянна защита.

По отношение исканата информация по реда на ЗДОИ за: *броя на постановената мярка по чл.5, ал.4 ЗЗДН в заповедите за незабавна и постоянна защита; броя на обжалваните решения на СРС пред въззивна инстанция; броя на потвърдените съдебни решения на въззивна инстанция, включващи малолетни и/или непълнолетни лица; броя на препратените към СРС сезиращи молби за незабавна защита от държавните и общинските органи, лечебните заведения и юридическите лица, които осъществяват дейност по превенция и защита от домашното насилие на осн. Чл.4, ал.2 ЗЗДН., включващи малолетни и/или непълнолетни лица, както и процентното съотношение в каква степен на риск се оценяват сезиращите молби за незабавна защита, включващи малолетни и/или непълнолетни лица – нисък, среден или висок и по кои от посочените в Методика за оценка на риска от ППЗЗДН по чл. 15, ал. 4 критерии, спрямо Приложение № 5 към чл. 74 от Правилника за прилагане на Закона за защита от домашното насилие, Софийски районен съд **не предостави информация**. Аргументите, които бяха посочени в отговора са, че „СРС не събира и не води отделна статистика по отношение броя на постановената мярка по чл.5, ал.4 ЗЗДН в заповедите за незабавна и постоянна защита“. Статистиката за броя обжалвани и потвърдени решения на СРС пред въззивна инстанция „имат характеристиките на служебна информация с обществена значимост съгласно чл.2, ал.1, във връзка с чл.11 и чл.17 ЗДОИ“. По отношение на прилагането на Методиката за оценка на риска „съдът не извършва изчисляване на процентно съотношение на*

степенна на риск“. С оглед липсата на тези статистически данни, анализът на приложението на ЗЗДН спрямо непълнолетни и малолетни лица, пострадали от домашно насилие от страна на най-големият съд в страната, остава непълен.

Отговорът на Софийски градски съд² по заявлението за достъп до обществена информация е, че „Търсената от заявителя информация не попада в приложното поле на ЗДОИ; СГС не поддържа статистически данни относно търсената информация.“ На база тези аргументи, бе отказан достъпа до информация.

Софийска област

За 2024 г. в Софийска област, където има 9 районни съдилища (РС Самоков, РС Пирдоп, РС Костинброд, РС Етрополе, РС Своге, РС Елин Пелин, РС Ихтиман, РС Сливница и РС Ботевград), са образувани общо 52 дела по реда на ЗЗДН, включващи малолетни и непълнолетни лица. Съдилищата в Софийска област не издават заповеди за незабавна защита в значителна част от случаите.

² Решение № ЗДОИ-5/26.02.2025г. Софийски градски съд

В *РС Самоков*³ за една година има едно дело, с издадена заповед за незабавна защита, с постановена мярка по чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН, включваща малолетно или непълнолетно лице. Съдът не дава данни за прекратени или обжалвани решения. Няма издадена заповед за постоянна защита. По отношение прилагането на Методиката за оценка на риска, единственото производство по реда на ЗЗДН е оценено като среден риск, заради констатиран критерий „контролиращо поведение и изолация“.

Още по-притеснителни са данните, получени от *РС Пирдоп*⁴, от които става ясно, че за изминалата година са подадени общо 11 сезиращи молби за защита по реда на ЗЗДН, от които само една е включвала малолетно дете и не е издадена заповед за незабавна защита. Няма откази от страна на съда, няма издадено съдебно решение с заповед за постоянна защита, няма обжалвания. По отношение прилагането на Методиката за оценка на риска, съдът в Пирдоп дава следната информация: „до настоящия момент не е даван ход на подобна молба, за да бъде приложена от съда“.

Негативната тенденция по отношение на защитата на малолетни и непълнолетни лица, пострадали от домашно насилие се наблюдава и в *РС Костинброд*⁵. За една година са образувани две дела по реда на ЗЗДН – и двете са прекратени преди издаване на заповед за незабавна защита – едното поради оттегляне на молбата, другото поради не отстраняване на нередовности в сезиращата молба в законоустановения срок. При образуване на делата, районните съдии са използвали оценката на риска по чл.15, ал.4 ЗЗДН – сезиращите молби са оценени със среден риск „извършителят има потенциал да извърши физическо насилие при промяна на обстоятелствата“.

Статистиката от *РС Етropole*⁶ също е крайно притеснителна – и тук, както в РС Костинброд, има само 2 образувани дела за домашно насилие, включващи малолетни и непълнолетни. Има издадени две заповеди за незабавна защита – едната включваща мерките по чл.5, ал.1, т.1, т.2 и т.3 ЗЗДН другата само с мярката по чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН. В следствие едното дело е прекратено поради оттегляне на молбата от страна на молителя. Липсват данни за съдебно решение с постоянна защита, няма откази, няма обжалвания на въззивна инстанция, няма препратени молби към районния съд на основание чл.4, ал.2

³ Данните са предоставени с Решение с изх.№П-ЗДОИ-03/20.02.2025г. на РС Самоков

⁴ Данните са предоставени с Решение с изх.№1-20.02.2025г. на РС Пирдоп

⁵ Данните са предоставени с Решение с изх.№333/24.02.2025г. на РС Костинброд

⁶ Данните са предоставени с Решение от 18.02.2025г. на РС Етropole

ЗЗДН. Спрямо Методиката на оценка на риска съдът дава следният отговор: „**не можем да направим оценка на риска**“.

РС *Своге*⁷ също предоставя данни, които продължават да чертаят негативна тенденция. За 2024 г. са постъпили **2 сезиращи молби по реда на ЗЗДН**. И за двете са издадени заповеди за незабавна защита, както следва: в едната са включени мерките по чл.5,ал.1,т.1 и т.2 ЗЗДН, в другата са включени мерките по чл.5,ал.1,т.1 и т.3 ЗЗДН. **Мерките по чл.5,ал.1,т.4, чл.5,ал.1,т.5, както и по т.6, т.7, т.8, и чл.5 ал.4 ЗЗДН не са прилагани**. И двете производства са прекратени в следствие поради оттегляне на молбата. Няма откази от страна на съда, не са постановявани заповеди за постоянна защита. Няма обжалвани и няма потвърдени на въззив решения. Съдът не съобщава за препратени молби за незабавна защита, както и за сезирания от страна на прокуратурата или директор на Д“СП“. Двете заведени дела по реда на ЗЗДН са оценени като **среден риск** чрез Методиката по чл.15, ал.4 ЗЗДН.

В РС *Елин Пелин*⁸ също се наблюдава притеснителна статистика. За изминалата година са входирани едва **2 сезиращи молби**, включващи деца, от които има издадена **само една заповед за незабавна защита, съдържаща единствено мярката по чл.5,ал.1,т.1 ЗЗДН**. Другото дело е прекратено, като не е посочена причината. Няма откази за издаване на заповеди за защита, няма спрени производства. Има издадена една заповед за постоянна защита, но без да се конкретизират мерките в нея. Решението е обжалвано и в следствие потвърдено на въззивна инстанция. Данните показват, че няма препратени молби по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, както и липсват сезирания от страна на прокуратура и Дирекция „Социално подпомагане“. Едното дело по ЗЗДН е оценено с **ниско ниво на риск** спрямо Методиката по чл.15, ал.4.

РС *Ихтиман*⁹ продължава с неблагоприятната статистика по отношение на защитата на малолетни и непълнолетни лица, пострадали от домашно насилие. За година са образувани **общо 33 дела по реда на ЗЗДН**, от които **само 5 сезиращи молби включват деца (в процентно съотношение това са 15.15%)**. По всички молби са издадени заповеди за незабавна защита. Мерките по чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН, както и тази по чл.5, ал.1, т.3 ЗЗДН присъстват във всички издадени ЗНЗ. Само в **2 незабавни защиты** са включени мерките по чл.5, ал.1, т.2 и чл.5, ал.1, т.4 ЗЗДН. Останалите мерките по чл.5, ал.1, т.5, т.6, т.7, т.8 ЗЗДН, както и по чл.5 ал.4 ЗЗДН **не са постановявани**. Две от петте дела са

⁷ Данните са предоставени с Решение с изх.№281/24.02.2025г. на РС Своге

⁸ Данните са предоставени с Решение с изх.№61/28.02.2025г. на РС Елин Пелин

⁹ Данните са предоставени с Решение с изх.№795/25.02.2025г. на РС Ихтиман

прекратени поради **оттегляне на молбата от страна на молителя**. Няма откази или спрени производства за 2024 г. Има постановено **1 съдебно решение със заповед за постоянна защита**, включващо мерките по чл.5, ал.1, т.3, т.4 и т.5 ЗЗДН. Решението е обжалвано и впоследствие потвърдено от въззивната инстанция. Районната прокуратура е препратила една молба за незабавна защита по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН. Във връзка приложението на Методиката за оценка на риска се даде следната информация от съда: **„няма попълнени въпросници за да се направи оценка на риска“**.

За 2024 г. в *РС Сливница*¹⁰ са входирани **5 сезиращи молби по ЗЗДН**, включващи малолетни и непълнолетни лица. От тях са издадени **3 заповеди за незабавна защита** с мерки както следва: чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН – е наложена във всички ЗНЗ; мерките по чл.5, ал.1, т.2, т.3, т.4 и т.5 ЗЗДН – присъстват в две заповеди за незабавна защита. Мерките по т.6, т.7, т.8, както и тази по чл.5 ал.4 ЗЗДН **не са постановявани**. Едно дело е прекратено поради неотстранени нередовности на молбата. Няма спрени производства. Съдът е постановил един отказ за издаване на заповед за незабавна защита. По отношение на постоянната защита, съдът е издал **две съдебни решения**. В тях присъстват мерките **по чл.5, ал.1, т.1, т.3 и т.4 ЗЗДН**; мерките **по чл.5, ал.1, т.2, т.5, т.6 и т.7 ЗЗДН са наложени в едно от решенията**. Мярката по чл.5, ал.1 т.8 ЗЗДН, както и тази **по чл.5, ал.4 ЗЗДН не са приложени**. Едно от решенията е обжалвано и в последствие потвърдено на въззивна инстанция. За 2024 г. в РС Сливница няма препращания на сезиращи молби по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, както и сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. Съдът не предостави информация по отношение приложение на Методиката за оценка на риска, доколкото **„не е прилаган контролен списък на рискови фактори за оценка на риска на съда по чл. 15, 4 ал.4 от ЗЗДН с нанесена в него необходимата информация, за да може съдът да извърши коректна оценка на риска по смисъла на Методиката.“**

Най-много заведени молби по реда на ЗЗДН за 2024 г., включващи малолетни и непълнолетни лица има в *РС Ботевград*¹¹ – **22 сезиращи молби**, които в процентно съотношение **съставляват 37.29% от всички молби за Софийска област**. Издадени са **17 заповеди за незабавна защита**, като следва: мярката по **чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН** е наложена в **16 заповеди за незабавна защита**; мярката по **чл.5, ал.1, т.2 ЗЗДН** присъства в **5 заповеди за незабавна защита**; мярката по **чл.5, ал.1, т.3 ЗЗДН** е наложена в **11 заповеди за незабавна защита**;

¹⁰ Данните са предоставени с Решение с изх.№29/25.02.2025г. на РС Сливница

¹¹ Данните са предоставени с Решение с изх.№641/25.02.2025г. на РС Ботевград

мярката по чл.5 ,ал.1, т.4 ЗЗДН фигурира в 6 заповеди за незабавна защита. Мерките за защита по чл.5, ал.1, т.5, т.6, т.7, т.8, ЗЗДН както и по чл.5 ал.4 ЗЗДН – не са постановявани. По отношение на прекратените дела – за 2024 г. те са 3 (едното производство е прекратено поради неотстранени нередовности, а другите две поради оттегляне на молбата от страна на молителя). Има 5 спрени дела, като няма данни за възобновени производства. Съдът е постановил 1 отказ за издаване на заповед за незабавна защита. По отношение на постановените постоянни защиты, има издадени 13 съдебни решения, в които са наложени общо 32 мерки за защита (в отговора на заявлението по ЗДОИ не са конкретизирани кои точно мерки по чл.5,ал.1 и по чл.5 ал.4 ЗЗДН фигурират). При едно от делата за домашно насилие решението е обжалвано и в последствие потвърдено на въззивна инстанция. За 2024 г. в РС Ботевград няма препращания на сезиращи молби по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, както и сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. По отношение приложението на Методиката за оценка на риска – „11 (50%) от заведените молби за незабавна защита са оценени като нисък риск; 11 (50%) от заведените молби за незабавна защита са оценени като среден риск“.

В отговора си за предоставяне на обществена информация по реда на ЗДОИ Софийски окръжен съд предостави информация, която е неизчерпателна. За изминалата година едно производство по реда на ЗЗДН, включващо малолетни и непълнолетни лица, е прекратено и върнато на районен съд (без да бъде конкретизиран съда) за изпълнение на указания – не бяха предоставени данни поради какви причини делото е върнато за разглеждане на първа инстанция. За 2024 г. броят на отменените на въззивна инстанция решения са две, а са потвърдени седем първоинстанционни решения.

Област Благоевград

За 2024 г. в област Благоевград, където има **5 районни съдилища** (РС Благоевград, РС Гоце Делчев, РС Петрич, РС Разлог и РС Сандански) през **2024 г.** са подадени общо **83 сезиращи молби** по реда на ЗЗДН, включващи малолетни и непълнолетни лица.

Най-голям брой образувани производства има в *РС Благоевград*¹² – съдът е сезиран с **68 молби**, което в процентно съотношение съставлява **81.93%** от всички молби за областта. Издадени са **68** заповеди за незабавна защита, като от данните е видно, че е приложена само мярката по **чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН**. Мерките за защита по **чл.5, ал.1, т.2, т.3, т.4, т.5, т.6, т.7, т.8, както и по чл.5 ал.4 ЗЗДН не са постановявани**. По отношение на прекратените дела – за 2024 г. те са **31** (**11 са прекратени поради неотстранени нередовности**, **15 са прекратени поради оттегляне на молбата от страна на молителя**; **останалите 5 са прекратени поради други причини**). Има **11 спрени дела**, като няма данни за възобновени производства, съдът е прекратил окончателно **2** производства. Постановен е 1 отказ за издаване на заповед за незабавна защита. По отношение на постановените постоянни защиты, има издадени **28 съдебни решения**, в които са наложени общо **51 мерки за защита**, както следва: мярката по **чл.5, ал.1, т.1** е

¹² Данните са предоставени с Решение с изх.№2/17.02.2025г. на РС Благоевград

наложена в **23** заповеди за защита; мярката по **чл.5, ал.1 ,т.2** присъства в **2** заповеди за защита; мярката по **чл.5, ал.1, т.3** е наложена в **16** заповеди за защита; мярката по **чл.5, ал.1, т.4** фигурира в **8** заповеди за защита; мярката по **чл.5, ал.1, т.6** е наложена в **2** заповеди за защита . Мерките за защита по **чл.5, ал.1, т.5, т.7, т.8, както и по чл.5 ал.4 ЗЗДН** не са постановявани. Пет от решенията по делата за домашно насилие са обжалвани и в следствие две са потвърдени на въззивна инстанция. За 2024 г. в РС Благоевград няма препращания на сезиращи молби по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, както и сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. По отношение приложението на Методиката за оценка на риска се сочи, че **„не е прилаган контролен списък на рискови фактори за оценка на риска“**.

РС Гоце Делчев не предостави информация по реда на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) в законоустановения срок.

За 2024 г. в РС Петрич¹³ са входирани **6** сезиращи молби по ЗЗДН, включващи малолетни и непълнолетни лица. От тях са издадени **3** заповеди за **незабавна защита** с мерки както следва: **чл.5 ,ал.1, т.1 и т.3 ЗЗДН** са наложени във всички ЗНЗ; мерките по **чл.5, ал.1, т.4 и т.5 ЗЗДН** присъстват в две заповеди за незабавна защита. Мерките по **т.2, т.6, т.7, т.8, както и тази по чл.5 ал.4** не са постановявани. Три производства са прекратени поради оттегляне на молбата от страна на молителя. Няма спрени производства, както и откази. По отношение на постоянната защита, съдът е издал две **съдебни решения** включващи: мярката по **чл.5, ал.1, т.1, ЗЗДН** присъства и в две заповеди за защита; мерките по **чл.5, ал.1,т.3, т.4, т.5 ЗЗДН** са наложени в една заповед за защита. Мерките по **чл.5, ал.1, т.2, т.7 и т.8, както и тази по чл.5, ал.4 ЗЗДН** не са приложени. Едно от делата все още е висящо. Има обжалвано на въззивна инстанция едно решение по дело за домашно насилие, по което към момента все още няма произнасяне от окръжния съд. За 2024 г. в РС Петрич няма препращания на сезиращи молби по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, както и сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. Съдът не предостави информация по отношение приложение на Методиката за оценка на риска, като се сочи, че **„не е прилаган контролен списък на рискови фактори за оценка на риска на съда по чл. 15, 4 ал.4 от ЗЗДН с нанесена в него необходимата информация, за да може съдът да извърши коректна оценка на риска по смисъла на Методиката.“**

¹³ Данните са предоставени с Решение с изх.№3/24.02.2025г. на РС Петрич

В РС Разлог¹⁴ за 2024 г. са входирани **5 сезиращи молби по ЗЗДН**, включващи малолетни и непълнолетни лица. По всички молби има издадени заповеди за незабавна защита с наложени мерки по чл.5, ал.1, т.1, т.2 и т.3 ЗЗДН. Мерките по т.4, т.6, т.7, т.8, както и тази по чл.5 ал.4 ЗЗДН не са постановявани. Няма прекратени производства. Няма спрени производства, както и откази. По отношение на постоянната защита, съдът е издал **две съдебни решения** включващи: мерките по чл.5, ал.1, т.1 и т.6 ЗЗДН. Мерките по чл.5, ал.1, т.2, т.3, т.4, т.7 и т.8, както и тази по чл.5, ал.4 ЗЗДН не са приложени. Няма обжалвани на въззивна инстанция решения. За 2024 г. в РС Разлог има едно препращане на сезираща молба по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, но липсват данни за сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. Съдът не предостави информация по отношение приложение на Методиката за оценка на риска, посочвайки че **„няма данни за степента на риска.“**

РС Сандански¹⁵ също предоставя данни, които продължават да чертаят негативна тенденция. За 2024 г. са постъпили **4 сезиращи молби по реда на ЗЗДН**. Издадени са **3 заповеди за незабавна защита**, както следва: във всички ЗНЗ са включени мерките по чл.5, ал.1, т.1, т.2 и т.3 ЗЗДН, мярката по чл.5, ал.1, т.4 ЗЗДН присъства само в една заповед за незабавна защита. **Мерките по чл.5, ал.1, т.6, т.7, т.8, и чл.5, ал.4 ЗЗДН – не са постановявани.** Две от делата са прекратени, като липсват данни на какво основание. Няма откази от страна на съда, както и спрени производства. Постановени са две решения със заповеди за постоянна защита, включващи мерките по чл.5, ал.1, т.1, и т.3 ЗЗДН. Мерките по чл.5, ал.1, т.2, т.4, т.6, т.7, т.8, и чл.5 ал.4 ЗЗДН – не са постановявани. Няма обжалвани и няма потвърдени на въззив решения. Съдът не съобщава за препратени производства по молби за незабавна защита, както и за сезирания от страна на прокуратурата или директор на Д“СП“. Заведените дела по реда на ЗЗДН, включващи малолетни и непълнолетни са оценени като **„ниско ниво на риск“** чрез Методиката по чл.15, ал.4.

Окръжен съд Благоевград **не върна отговор по изпратено заявление за достъп до обществена информация по реда на ЗДОИ в законоустановения срок.**

¹⁴ Данните са предоставени с Решение с изх.№2/18.02.2025г. на РС Разлог

¹⁵ Данните са предоставени с Решение с изх.№719/17.02.2025г. на РС Сандански

Област Враца

За 2024г. в област Враца, където има **4 районни съдилища** (РС Враца, РС Мездра, РС Оряхово и РС Бяла Слатина) са подадени общо **19 сезиращи молби** по реда на ЗЗДН, включващи малолетни и непълнолетни лица.

Най-голям брой образувани производства има в *РС Враца*¹⁶ – съдът е сезиран с **14 молби**, което в процентно съотношение съставлява **73.68%** от всички молби за областта. Издадени са **13** заповеди за незабавна защита, като от данните е видно, че във всички тринадесет ЗНЗ са приложени мерките по **чл.5, ал.1, т.1 и т.3 ЗЗДН**. Мерките за защита по **чл.5, ал.1, т.2, и т.4 ЗЗДН** са приложени в три заповеди за незабавна защита, мярката по **чл.5, ал.1, т.5 ЗЗДН** присъства в четири ЗНЗ. Мерките по **чл.5, ал.1, т.6, т.7, т.8, както и по чл.5 ал.4 ЗЗДН не са постановявани**. Прекратените дела за 2024 г. са **6**, като при всички причината е оттегляне на молбата от страна на молителя. **Няма спрени производства, няма постановени откази от страна на съда за издаване на заповед за незабавна защита**. По отношение на постановените постоянни защиты, има издадени **8 съдебни решения**, както следва: мярката по **чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН** е наложена в **7** заповеди за защита; мярката по **чл.5, ал.1, т.2 ЗЗДН** присъства в **4** заповеди за защита; мярката по **чл.5, ал.1, т.3 ЗЗДН** е наложена в **5** заповеди за защита; мярката по **чл.5, ал.1, т.4 ЗЗДН** фигурира в **3** заповеди за защита; мярката по **чл.5, ал.1, т.5 ЗЗДН** е наложена в **2** заповеди за защита. Мерките за защита по **чл.5, ал.1, т.6, т.7, т.8 ЗЗДН не са постановявани**. **В едно**

¹⁶ Данните са предоставени с Решение с изх.№2/24.02.2025г. на РС Враца

съдебно решение е постановена мярка по чл.5, ал.4 ЗЗДН. Две от решенията по делата за домашно насилие са обжалвани и в следствие едното от тях е потвърдено на въззивна инстанция, а другото изменено. За 2024 г. в РС Враца няма препращания на сезиращи молби по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, както и сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. По отношение приложение на Методиката за оценка на риска, предоставената информация гласи, че **„сезиращите молби за незабавна защита са оценени с ниска степен на риск“.** Отговорът на РС Мездра за предоставяне на информация по реда на Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) е крайно притеснителен – **по всички зададени въпроси от заявлението няма никакви данни по приложението на Закона за защита от домашно насилие (ЗЗДН) спрямо малолетни и непълнолетни.**

За 2024 г. в РС Оряхово¹⁷ е входирана 1 сезираща молба по ЗЗДН, включваща малолетни и непълнолетни лица. По делото е издадена заповед за незабавна защита с мерки както следва: чл.5, ал.1, т.3 и т.4 ЗЗДН. Мерките по чл.5, ал.1, т.1, т.2, т.6, т.7, т.8, както и тази по чл.5 ал.4 ЗЗДН не са постановявани. Няма прекратени производства. Няма спрени производства, както и откази. По отношение на постоянната защита, съдът е издал едно съдебно решение включващо: мерките по чл.5, ал.1, т.3 и т.4 ЗЗДН. Мерките по чл.5, ал.1, т.1, т.2, т.6, т.7, т.8, както и тази по чл.5 ал.4 ЗЗДН не са постановявани. Решението е обжалвано на въззивна инстанция, като е изцяло отменено от ОС Враца. За 2024 г. в РС Оряхово няма препращания на сезиращи молби по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, както и сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. Съдът не предостави информация по отношение приложение на Методиката за оценка на риска.

В РС Бяла Слатина за 2024г¹⁸. са входирани 4 сезиращи молби по ЗЗДН, включващи малолетни и непълнолетни лица. По всички молби има издадени заповеди за незабавна защита. В четири ЗНЗ с наложени мерки по чл.5, ал.1, т.1, и т.3 ЗЗДН, а само в една от тях присъства мярката по чл.5, ал.1, т.2 ЗЗДН. Мерките по т.4, т.6, т.7, т.8, както и тази по чл.5 ал.4 не са постановявани. Две от делата са прекратени поради оттегляне на молбата от страна на молителя. Няма спрени производства, както и откази. По отношение на постоянната защита, съдът е издал едно съдебно решение включващо мерките по чл.5,

¹⁷ Данните са предоставени с Решение с изх.№274/19.02.2025г. на РС Оряхово

¹⁸ Данните са предоставени с Решение с изх.№1/17.02.2025г. на РС Бяла Слатина

ал.1, т.1 , т.2 и т.3 ЗЗДН. Мерките по чл.5, ал.1, т.4, т.6, т.7 и т.8, както и тази по чл.5, ал.4 ЗЗДН не са приложени. Едно решение е обжалвано на въззивна инстанция, доколкото районният съд е постановил отказ за издаване на заповед за защита. Окръжен съд Враца отменя първоинстанционното решение и постановява заповед за защита с мярка по **чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН.** За 2024 г. в РС Бяла Слатина няма препращания на по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН липсват данни за сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. По отношение приложение на Методиката за оценка на риска – **„степенна на риск е 100% ниска, съгласно заложената формула за оценка на риска в Контролния списък.“**

За 2024 г. в РС Козлодуй¹⁹ са входирани 5 сезиращи молби по ЗЗДН, включваща малолетни и непълнолетни лица. Образувани са пет дела, като по всички тях е издадена **заповед за незабавна защита.** В отговора по реда на ЗДОИ, не е предоставена информация по отношение какви мерки са наложени в заповедите за незабавна защита. **Няма прекратени производства. Няма спрени производства, както и откази.** По отношение на постоянната защита, съдът е постановил пет съдебни решения за издаване на заповеди за защита и отново няма посочване кои мерки по чл.5, ал.1, т.3 и т.4 ЗЗДН са постановени. Няма обжалване на решенията на районния съд пред въззивна инстанция. За 2024 г. в РС Козлодуй няма препращания на сезиращи молби по реда на чл.4, ал.2 ЗЗДН, както и сезирания от страна на районна прокуратура и/или директор на Дирекция „Социално подпомагане“. Съдът по отношение приложение на Методиката за оценка на риска предостави следната информация „Делата са образувани в периода 12.01.2024г. – 07.08.2024г.“ Оценката на риска по чл.15, ал.4 ЗЗДН влиза в сила от 30.08.2024г., т.е. съдиите в РС Козлодуй са били в невъзможност да я приложат.

Окръжен съд Враца²⁰ в отговора си по реда на ЗДОИ даде следната информация: За 2024 г. едно производство по реда на ЗЗДН, включващо малолетни и непълнолетни лица е прекратено на основание чл.231, ал.1 ГПК²¹. Има едно отменено решение на районен съд, както и потвърдени три първоинстанционни решения за постоянна защита на въззивна инстанция.

¹⁹ Данните са предоставени с Решение с изх.№3/18.06.2025г. на РС Козлодуй

²⁰ Данните са предоставени с Решение с изх.№665/21.02.2025г. на ОС Враца

²¹ Граждански процесуален кодекс Обн. ДВ. бр.59 от 20 Юли 2007г.В сила от 01.03.2008 г.

Чл. 231. (1) Спряното по общо съгласие на страните производство се прекратява, ако в шестмесечен срок от спирането му никоя от страните не е поискала възобновяването му. Ако е постановено решение, то се обезсилва.

Обобщени данни за прилагане на ЗЗДН през 2024 г. за гр. София, Софийска област, област Благоевград и област Враца от получени отговори по заявления по реда на Закона за достъп за обществена информация (ЗДОИ)							
Област	Брой молби	Издадени ЗНЗ	Издадени ЗПЗ	Прекратени дела	Спрени дела	Откази	Обжалвания
София	195	130	59	67	20	48	4
Софийска област	42	31	16	12	7	4	4
Благоевград	83	79	34	36	11	1	6
Враца	24	23	15	8	0	0	4

Примери от практиката на районните съдилища:

Казус №1 е по гр.д. №44917/2023г. на 92-ри състав, СРС. Съдебното производство е образувано по молба на баща на малолетно лице срещу майката и дядото по майчина линия, с твърдения за блудствени действия и физическо и психическо насилие спрямо детето. Представени са множество доказателства – съдебномедицински експертизи, психологически становища, социални доклади и свидетелски показания, които извеждат тезата, че детето е жертва на сексуално посегателство. Въпреки това, съдът не издава заповед за незабавна защита с извода *„че твърденията на процесуалния субституент за осъществяването на процесните актове на домашно насилие спрямо малолетната М. са недоказани“*; *„процесът не следва да се използва за разрешаване на междуличностни конфликти и разногласия, и/или спорове относно мерките свързани с родителската отговорност“*. Съдът не установява безспорни доказателства за авторството на твърдените актове на насилие и производството е прекратено поради липса на категорични доказателства. Въпреки констатациите в част от доказателствата (съдебномедицински експертизи, психологически становища, социални

доклади), че малолетното дете е преживяло сексуално насилие, съдът оставя молбата без уважение. **Това решение, поставя едно малолетно дете в уязвимо положение, без да има съдебна защита, което може да преживее повторни актове на домашно насилие и да бъде ретравмирано.**

Казус №2 е по гр.д. №7459/2024г. на 37-ми състав, СРС. С.С.М., която е майка на две непълнолетни деца, подава молба за незабавна защита срещу ответника, с когото е имала дългогодишно съжителство и е баща на децата. В молбата са посочени няколко актове на физическо и психическо насилие, извършени в присъствието на децата, включително **побой, обиди и заплахи спрямо майката**. Съдът е взел под внимание всички представени доказателства и приема, че актовете на насилие са доказани чрез медицински документи, свидетелски показания и съдебно-психологическа експертиза. Потвърдено е, че децата са били преки свидетели, което е довело до емоционални последици за тях. Съдебният състав се е съобразил с висшия интерес на детето и „за гарантиране в достатъчна степен интересите на пострадалата, че няма да бъде обект на бъдещо насилие от страна на ответника, и предвид тежестта на актовете на домашно насилие и последиците от тяхното извършване, съдът счита, че мерките за защита по чл. 5, ал. 1, т. 3 от ЗЗДН **трябва да бъдат наложени за срок от осемнадесет месеца**, считано от издаването на заповедта за защита“. Случаят **демонстрира ефективно прилагане на закона в защита на децата, свидетели и пострадали от домашно насилие.**

Казус №3 е по гр.д. №37865/2023г. на 158-ми състав, СРС. Производството е образувано по взаимни молби на родителите за извършени актове на домашно насилие един спрямо друг и спрямо общото им дете. Назначен е процесуален представител на детето. Твърдят се актове на психическо и физическо насилие, проявявани в присъствието на детето. Извършени са комплексни психологически експертизи, както и са предоставени социални доклади. . Констатира се, че „детето е напрегнато или несигурно, както и да проявява първични белези на агресия, което се свързва по-скоро с родителския конфликт. Не се констатира в съзнанието на детето наличие на данни за последици от извършени актове на насилие от майката или от бащата.“ Детето не е обект на пряко физическо насилие, но е поставено в силно напрегната семейна среда, което носи риск от конфликт на лоялност. Съдът в мотивите посочва, че *„намира за установено с поведението си всеки от ответниците – по първоначалната и насрещната молба, да са осъществили един спрямо друг актове на домашно насилие, изразяващо се във вербална*

агресия, както и изразяващо се в психическо насилие и физическа агресия в присъствие и спрямо тяхното дете. Тези обстоятелства се допълват и от заключението на вещите лица по изслушаната и приета по делото експертиза, съгласно която поведението на ответника се ръководи от неговия егоцентризъм, мнителност и настойчивост, а това на молителката - от ситуативната ѝ тревожност, лабилност и раздразнителност“, с което накърняват психичното благосъстояние на детето. В решението, съдът постановява заповеди за защита и на двамата родители с наложени мерки по чл.5, ал.1 ЗЗДН. Делото подчертава ролята на съда в предотвратяване на емоционална вреда върху деца, поставени в конфликтна среда между родителите.

Казус №4 касае майка на две непълнолетни деца. През пролетта на 2024г. съпругът ѝ (*с когото са в процес на развод и към настоящия момент има постановено определение, че родителските права са на майката*), подава молба за незабавна защита, с твърдението, че жената е извършила актове на домашно насилие спрямо децата си. СРС постановява Заповед за незабавна защита №111/10.04.2024г. по гр.д. № 20110/2024г. на 149ти състав. Чрез съдебния акт, майката е ограничена да доближава двете си деца, както и е насочена да посещава програма за извършители на насилие. Въпреки постановеното **Решение № 2268/11.02.2025г.**, с което молбата на ответника за издаване на заповед за съдебна защита в полза на две непълнолетни деца срещу тяхната майка е отхвърлена и съда отказва да издаде заповед за съдебна защита към настоящия момент жената не е допусната до децата си и повече от година не ги е виждала. Ясно този случай показва, че има злоупотреба със ЗЗДН, с цел родителско отчуждение от страна на единия родител.

Четирите казуса поставят на фокус сериозни проблеми в прилагането на ЗЗДН спрямо малолетни и непълнолетни лица. Казус №1 демонстрира формализиране на процедурата, като не взима под внимание предоставените по делото материали, които констатира преживени актове на сексуално насилие и оставя малолетното лице без защита. Казус №2 е показателен, че е от изключителна важност да се поставя интереса на децата (бивайки в този случай само свидетели на насилие), като най-висш и те да бъдат защитени от закона, с цел съхранение на тяхното емоционално състояние. Казус №3 извежда на преден план проблематиката, когато едно дете е поставено в конфликт на лоялност между двамата си родители. Казус №4 извежда сериозният проблем, когато се допусне злоупотреба със ЗЗДН.

2.3. Анализ на информацията от Агенцията за социално подпомагане (АСП):

В официалният отговор от страна на Агенцията за социално подпомагане (АСП)²² по реда на ЗДОИ, липсва детайлна разбивка по градове в трите области. Информацията по-долу обобщава наличните данни и тенденции за гр. София, София-област, област Благоевград и област Враца. По данни на АСП, за 2024 г. общо за гр. София, София-област, област Благоевград и област Враца **са постъпили 479 сигнали за насилие над дете** (в подадения отговор липсва разграничение на броя сигнали по видове насилие – физическо, сексуално, психическо, включително и случаи на свидетели на насилие). За гр. София са постъпили най-много сигнали- **369**, което в процентно съотношение съставлява приблизително **77.04%** от всички сигнали. За **София-област** (около 22 общини) сигналите са значително по-малко – общо са **68**. В **област Благоевград** (14 общини) през 2024 г. са подадени **40 сигнала за насилие на дете**. Данните от **област Враца** (10 общини) са най-обезпокоителни - за година са подадени едва **2 сигнала** за насилие над дете.

Въпреки броят на подадените сигнали за насилие над дете, по отношение на координационните механизми (КМ), които се свикват на основание чл.3бг от Закона закрила на детето „*до изтичането на 24 часа от получаване от получаване на сигнал за дете в риск или жертва на насилие или експлоатация за осигуряване на защита*“ за 2024 г. общият им брой е **134** за гр. София, София-област, област Благоевград и област Враца, което сочи че в **едва 28% от случаите на подаден сигнал за насилие над дете, Дирекция „Социално подпомагане“** осъществява своите правомощия като институция по закрила на детето. За гр. София са свикани **32** координационни механизми, което в процентно съотношение съставлява приблизително **23.88%**. В **област Благоевград** броят им също е **32**. За **София-област** свиканите координационни механизми са **27**. Данните от **област Враца** по отношение на координационните механизми и броят получени сигнали за насилие над дете **се разминават значително**. За 2024 г. са подадени 2 сигнала за насилие над дете, но свиканите КМ са най – много, **общо 43**.

²² Данните са предоставени с Писмо с рег. №62-00-0029#1/04.03.2025г. на Агенцията за социално подпомагане (АСП)

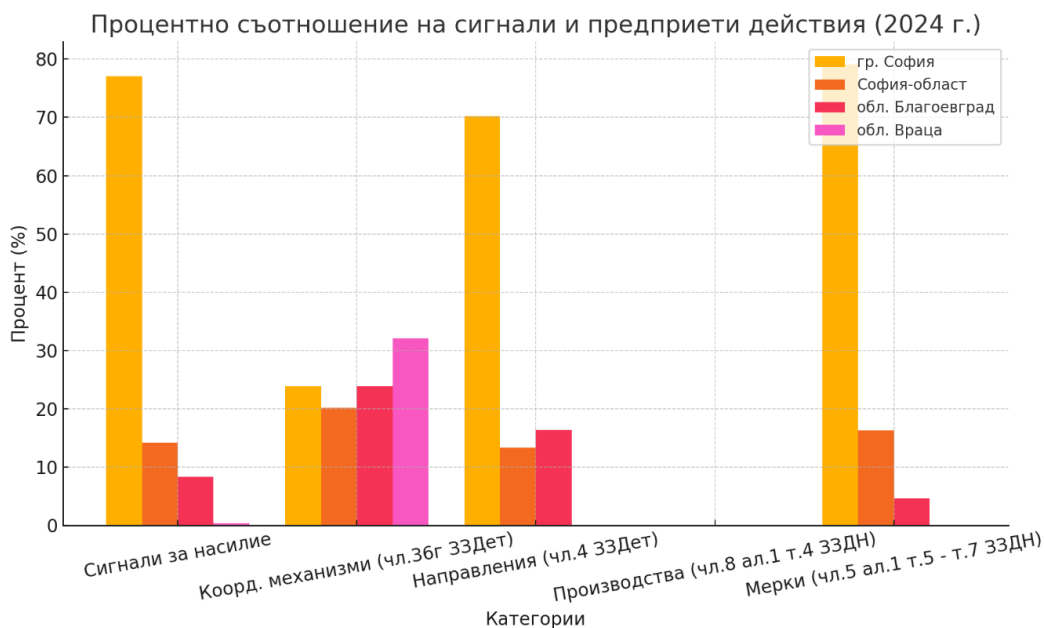
По отношение на броя издадени направления и приложени мерки за закрила по чл.4 ЗЗДет²³ при установено насилие над дете, отново липсва детайлна разбивка, както за отделните градове по области, така и по видове мерки за закрила по градове. От официалния отговор от страна на АСП по реда на ЗДОИ през 2024 г. са издадени **195 направления** за гр. София, София-област, област Благоевград и област Враца. За гр. София са издадени най-голям брой насочващи документи - **137**, което в процентно съотношение съставлява приблизително **70.26%** от всички направления. За **София-област** направленията са значително по-малко – общо са **26**. В област Благоевград са издадени **32 направления**. Отново данните от област Враца са **най-обезпокоителни - за година не е издадено нито едно направление, в което да е приложена мярка за закрила по чл.4 ЗЗДет.**

По данни на АСП, за 2024 г. в гр. София, София-област, област Благоевград и област Враца са образувани **5 производства по реда на ЗЗДН на осн. чл.8, ал.1, т.4 ЗЗДН**, по подадени молби на Директор на Дирекция „Социално подпомагане“. Тази цифра е крайно обезпокоителна, имайки предвид горепосочените данни. Броят на постановените мерки по **чл. 5 ал.1 т.5 - т.7 от ЗЗДН**, които са в защита на малолетни и непълнолетни лица, пострадали от насилие, са общо **43** за 2024 г. В данните липсва детайлна разбивка, както за отделните градове по области, така и по видове мерки за защита по реда на ЗЗДН. За гр. София са постановени най-голям брой мерки – **34**, което в процентно съотношение съставлява приблизително **79.07%**. За **София-област** постановените мерки са едва **7**. В област Благоевград има негативна тенденция за постановени мерки по **чл. 5 ал.1 т.5 - т.7 от ЗЗДН - за една година има две постановени мерки**. Отново данните от област Враца са **най-обезпокоителни - за година са постановени 0 мерки по чл. 5 ал.1 т.5 - т.7 от ЗЗДН.**

²³ Закон за закрила на детето Обн. ДВ. бр.48 от 13 Юни 2000г.,

Чл. 4. (Изм. - ДВ, бр. 36 от 2003 г.) (1) Закрилата на детето по този закон се осъществява чрез:

1. съдействие, подпомагане и услуги в семейна среда;
2. настаняване в семейство на роднини или близки;
3. (нова - ДВ, бр. 38 от 2006 г.) осиновяване;
4. настаняване в приемно семейство;
5. (нова - ДВ, бр. 14 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 01.07.2020 г., изм. относно влизането в сила - ДВ, бр. 101 от 2019 г.) предоставяне на социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа;
6. (предишна т. 5 - ДВ, бр. 14 от 2009 г., отм. - ДВ, бр. 24 от 2019 г., в сила от 01.07.2020 г., изм. относно влизането в сила - ДВ, бр. 101 от 2019 г.)
7. (предишна т. 6 - ДВ, бр. 14 от 2009 г.) полицейска закрила;
8. (предишна т. 7 - ДВ, бр. 14 от 2009 г.) специализирана закрила на обществени места;
9. (предишна т. 8 - ДВ, бр. 14 от 2009 г.) информиране за правата и задълженията на децата и родителите;
10. (предишна т. 9 - ДВ, бр. 14 от 2009 г.) осигуряване на превантивни мерки за сигурност и защита на детето;
11. (предишна т. 10 - ДВ, бр. 14 от 2009 г.) осигуряване на правна помощ от държавата;
12. (изм. - ДВ, бр. 38 от 2006 г., предишна т. 11 - ДВ, бр. 14 от 2009 г.) специални грижи за децата с увреждания

2.4. Установени проблеми и пропуски:

Анализът на съдебната практика в разгледаните региони разкрива общи системни проблеми, които затрудняват ефективната защита на пострадалите малолетни и непълнолетни лица от домашно насилие в различни направления

На първо място, има висок процент прекратени дела. Във всички области, както и столицата приблизително **36.28%** от делата по ЗЗДН се прекратяват. Основната причина е оттегляне на молбата от пострадалото лице. Динамиката на домашното насилие, когато има и пострадали деца, носи своята специфичност. В немалка част от случаите, когато родителят, който не упражнява насилие, предприеме стъпки за защита и предотвратяване на последващи ескалации, извършителят реагира чрез извинения и обещания за прекратяване на агресивното поведение. Често срещан подход е и вменяването на вина у пострадалия родител, като се твърди, че евентуално понасяне на отговорност от страна на насилника всъщност би навредило на детето. Възможно е също така отправяне на заплахи, че детето може да бъде отнето,

или че институциите няма да окажат реална подкрепа. Всеки от тези механизми на контрол и манипулация може да повлияе на търсецният защита родител да се откаже от съдебните действия, като по този начин оставя както себе си, така и детето/децата без необходимата закрила. По този начин, значителен брой от пострадалите лица остават без съдебна защита. От събраните данни ясно се вижда, че съдилищата не прилагат в пълнота мерките за защита по чл.5, ал.1 ЗЗДН. Основно бива постановявана мярката по чл.5, ал.1, т.1 ЗЗДН, която реално не е ефективна за обезопасяване на молителите. Мярката за недоближаване на пострадалите лица от страна на извършителя бива прилагана в заповедите за незабавна защита, но в тези за постоянна защита рязко намалява нейното приложение. Видно от събраната информация е, че съдилищата за 2024 г. в почти 100% от актовете си **не налагат мерките по чл.5, ал.1, т.4, т.6, т.7, т.8, и чл.5, ал.4 ЗЗДН.**

Забрана за осъществяване на контакт с пострадалото лице под каквото и да е форма, временното определяне на местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилие, както и насочването към слуги за помощ и подкрепа са необходими мерки за преодоляване на травматичните преживявания от актовете на домашно насилие. Друг основен проблем в системата, който се откроява, е дефицитът на специализирани услуги за пострадали от домашно насилие. В някои области няма нито един кризисен център или консултативен център. Дори в София наличните услуги са недостатъчни. Липсата им намалява ефективността на съдебната защита. Освен разкриването на услуги, за по-голяма ефективност в прилагането на ЗЗДН трябва да бъдат проведени допълнителни обучения на магистратите, с цел повишаване на разбирането на домашното насилие от психологическа гледна точка. По отношение на прилагането на Методика за оценка на риска, определена съгласно чл. 15, ал. 4 ЗЗДН, между въвеждането на нормативното изискване (в сила от 01.01.2024 г.) и влизането в сила на Методиката (01.09.2024 г.) имаше осеммесечен период, през който съдилищата нямаха официално утвърдени инструкции. Това доведе до разнопосочна практика – някои съдии се опитваха да оценяват риска по своя инициатива, други изчакваха методиката. Въвеждането на новата методика изисква съдии, прокурори, полицаи, психолози и социални работници да са запознати с нея. През 2024 г. от събраните данни ясно се отчита, че Методиката в повечето случаи не се прилага, а ако контролният списък е приложен, рискът е оценен в почти всички случаи като „нисък“. В заключение, чрез прилагането на Методиката за оценка на риска през 2024 г. в районните съдилища, намиращи

се на територията на гр. София, Софийска област, област Благоевград и област Враца демонстрират частична ангажираност към новите изисквания, което води до неефективна защита на пострадалите от домашно насилие деца. Необходими са още усилия за оптимизиране на този процес, но тенденцията е положителна – правосъдната система започва да интегрира проактивен подход чрез унифициран инструментариум за преценка на това колко е опасна една ситуация на домашно насилие, особено когато потърпевши са деца.

Въпреки позитивните законодателни стъпки, към края на 2024 г. **има забавяне и непълно прилагане** на някои ключови механизми. На първо място, **липсва централен електронен регистър** на случаите на домашно насилие, въпреки че такъв беше предвиден в промените на ЗЗДН от 2023 г. До момента не е изградена планираната Национална информационна система за превенция и защита от домашно насилие, което затруднява проследяването на повтарящите се случаи и обмена на информация между институциите. Също така, не е приет Координационният механизъм за помощ и подкрепа на пострадалите от домашно насилие, предвиден в ЗЗДН. На следващо място, Националната система и регистър за педофили по чл.43а ЗЗДет²⁴ не успяха да заработят в заложения срок (средата на 2024 г.). Министерството на вътрешните работи едва към март 2025 г. финализира наредбата за функционирането ѝ.²⁵ Друг съществен проблем е недостатъчният ресурс – човешки и финансов – на отделите „Закрила на детето“. Към момента системата за закрила на детето разчита основно на класически социални услуги и координация ad hoc. Няма достатъчно специализирани програми, насочени именно към деца, преживели домашно насилие.

Вследствие на установеното с анализа, могат да бъдат направени няколко препоръки за по-ефективно прилагане на закона. На първо място, необходимо е приемането на Координационния механизъм за помощ и подкрепа на

²⁴ Чл. 43а. (Нов - ДВ, бр. 36 от 2003 г., отм. - ДВ, бр. 14 от 2009 г., нов - ДВ, бр. 66 от 2023 г., в сила от 01.01.2024 г.) (1) Министерството на вътрешните работи създава и поддържа Национална информационна система за превенция и защита от педофилия и Национален регистър за случаите на педофилия, осъществени на територията на страната, или по отношение на български граждани в чужбина, които са потърсили помощ и подкрепа и на лицата, осъдени за престъпления по раздел VIII "Разврат" от Наказателния кодекс, извършени спрямо малолетни и непълнолетни лица, наричан по-нататък "Национален регистър", както и издаване на справки и удостоверения за вписаните обстоятелства.

(2) Националният регистър е част от националната информационна система по ал. 1 и съдържа безсрочно електронна база актуални данни за следните обстоятелства, които подлежат на вписване в него:

1. актовете на сексуално посегателство срещу малолетни и непълнолетни, по които има постановени присъди;
2. данни за извършителите;
3. вид престъпление;
4. продължителност на извършването;
5. причинени противоправни последици и вреди;
6. история на извършените престъпления и на наложените за тях наказания и мерки, а също и за настъпила реабилитация;
7. база данни за чужди граждани, получили статут на продължително, постоянно или дългосрочно пребиваване в България, които са осъдени в други държави за сексуални престъпления

²⁵ Наредба № 8121з-192 от 26 февруари 2025 г. за националната информационна система за превенция и защита от педофилия (в сила от 31.03.2025 г.)

пострадали от домашно насилие. Министерският съвет следва да утвърди междуведомствения механизъм за помощ на пострадали от насилие, предвиден в закона. Препоръчително е да се осигурят допълнителни ресурси за укрепване на капацитета на отделите “Закрила на детето“, както и да се назначават на повече социални работници там, където натоварването е най-голямо. Също така, нужно е да се предвидят средства за специализирано обучение на кадрите за разпознаване и работа с деца, преживели или свидетели на насилие.

Важно е да се осигури развитие на услугите за деца и семейства. Необходимо е разширяване на мрежата от кризисни центрове за деца и майки с деца, убежища, консултативни центрове – особено в по-малки области, където в момента липсват. Също така трябва да се развият програми за работа с цялото семейство.

Следва да се установят механизми за мониторинг и прозрачност на данните. Препоръчително е АСП и ДАЗД ежегодно да публикуват подробна статистика за насилието над деца – включително разбивки по области и типове мерки. Това ще позволи анализ на тенденциите и целево насочване на ресурси. Към момента има само частични данни в отговор на парламентарни въпроси или медийни запитвания. Една официална публична отчетност (например годишен доклад за насилието над деца) би повишила информираността и обществената подкрепа за мерките.

3. Анализ на приложението на наказателния закон във връзка с насилието над деца

Настоящият анализ на наказателноправните аспекти, свързани с прилагането на текущото законодателство за защитата на децата, жертви на насилие, обхваща част от престъпленията против личността, свързани със засягането на живота, здравето, половата неприкосновеност и морала, някои от относимите състави на престъпления против брака, семейството и младежта, както и случаите на неизпълнение на заповеди за защита от домашно насилие, макар да представляват престъпление против правосъдието. Целта е на база на статистически данни да се установи степента, в която съответните разпоредби на наказателното законодателство намират приложение. Когато непълнолетно

или малолетно лице е претърпяло неимуществени или имуществени вреди от престъпление, то има качеството на **пострадало лице** в наказателния процес. Пострадалото лице има право да бъде уведомено за развитието на делото, да участва активно в процеса, както и да бъде представлявано от повереник или особен представител, ако е необходимо. Най-често в ролята на повереник на дете, пострадало от престъпление, участва неговия родител. Ако интересите на пострадалото дете са в противоречие с тези на родителите или настойниците му, както и при неизпълнение на задълженията за полагане на грижи, възпитание и надзор, служебно се назначава особен представител – адвокат.

Следва да се посочи, че в голяма част от районните прокуратури и съдилища не се поддържа статистика за участието на повереник или особен представител на малолетно или непълнолетно пострадало лице. На следващо място, към момента на финализиране на анализа, не е предоставен отговор на заявленията за достъп до обществена информация от страна на районните прокуратури в Етрополе, Ихтиман, Козлодуй, Пирдоп, Мездра, Оряхово, Бяла Слатина, Петрич, Разлог, Гоце Делчев, Сливница и Сандански. Отказ за предоставяне на обществена информация е постановен от Софийски районен съд, а данни за образувани или висящи досъдебни производства няма в районните съдилища в Пирдоп, Костинброд, Своге, Етрополе, Ботевград. Информация не е предоставена също така от РС Елин Пелин и Софийски окръжен съд, а статистика не се води от страна на Софийски градски съд. В област Враца няма съдебни наказателни производства, свързани с насилие над деца в районните съдилища в Мездра, Оряхово и Бяла Слатина. Информация не е предоставена от РС-Благоевград и РС-Сандански.

3.1. Убийство (чл.116,ал.1, т.6а НК) и нанасяне на телесна повреда в условията на домашно насилие (чл.131, ал.1, т.5а НК)

Съгласно данни на **Софийска районна прокуратура** през 2024 г. са образувани 19 досъдебни производства за нанасяне на телесна повреда на дете в условията на домашно насилие, като при 14 от тях пострадалото лице е малолетно, а при 5- непълнолетно. Съгласно информация от СДВР, само при един случай от полицията е изпратен сигнал до съответната дирекция за социално подпомагане по реда на Инструкция № Из-2673 от 10.11.2010 г. за реда за осъществяване на взаимодействието между органите на Министерството на вътрешните работи и на Министерството на труда и социалната политика при

защита от домашно насилие²⁶. През същия период няма нито един сигнал, изпратен от социалните служби към районните управления на СДВР. В **РП-Самоков** също за 2024 г. е образувано едно досъдебно производство за престъпление по чл.131, ал.1, т.5а НК.

След приключване на досъдебното производство, процесът преминава в съдебна фаза при наличие на предвидените в закона предпоставки. В **Ихтиман** са образувани две съдебни производства за нанасяне на телесна повреда на малолетен или непълнолетен в условията на домашно насилие, като по едно от тях прокуратурата е внесла предложение за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание по реда на чл.78а НК²⁷. В **Самоков** е постановена една осъдителна присъда за такова престъпление. Наложено наказание е три месеца лишаване от свобода, като изпълнението е отложено с двегодишен изпитателен срок.

По данни на **РП-Враца** досъдебните производства по чл.131, ал.1, т.5а НК са две, като при едно пострадалият е малолетен. **РС- Козлодуй** предоставя информация за две споразумения, сключени с подсъдимия по предложение на прокуратурата по отношение на леки телесни повреди, причинени на деца в условията на домашно насилие. Наложено наказание за глоби между 500 лв. и 800 лв.

По отношение на област **Благоевград** през 2024 г. от **окръжния съд** е постановена една осъдителна присъда по образувано през 2022 г. дело за убийство на дете, извършено в условията на домашно насилие. През 2024 г. в област **Враца** има едно съдебно производство за нанасяне на телесна повреда на непълнолетен при условията на домашно насилие. РС-Враца е осъдил извършителя на 6 месеца лишаване от свобода при първоначален строг режим на изтърпяване на наказанието²⁸, което предполага наличие на предходно осъждане, от чието изтърпяване не са изминали 5 години, нарушаване на изпитателен срок по предходно постановена условна присъда или укриване в

²⁶ Инструкцията е отменена с влизане в сила на измененията и допълненията в ППЗЗДН, ДВ, бр. 74 от 30.08.2024 г.

²⁷ Съдът може да освободи пълнолетно лице от наказателна отговорност и да му наложи глоба между 1000 и 5000 лева, ако за престъплението е предвидено наказание до 3 години лишаване от свобода при умишлено деяние или до 5 години при непредпазливост, ако децът не е осъждан и е възстановил вредите. Неприложимо е при тежка телесна повреда, смърт, ако престъплението е извършено под въздействието на алкохол или наркотици, както и при множество престъпления или престъпления срещу орган на власт.

²⁸ Съдът определя първоначалния режим на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода на основание чл. 41, ал.5 НК. В чл.57 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража са посочени хипотезите, при които се прилага първоначалният строг режим.

хода на наказателното производство. По данни на съда подсъдимият е обжалвал наказанието. Пред ОС-Враца са обжалвани две присъди, касаещи нанасяне на телесна повреда на дете в условията на домашно насилие, като по едно от производствата извършителят е бил оправдан от втората инстанция.

3.2. Престъпления по Глава втора: „Престъпления против личността”, раздел VIII: „Разврат” и по Глава четвърта: „Престъпления против брака, семейството и младежта”

По данни на Софийска районна прокуратура за образуваните досъдебни производства се отчита следното: образувани са пет производства за блудство с малолетно лице (чл.149 НК), едно производство за блудство с непълнолетен (чл.150 НК), едно производство за съвкупление с малолетен (чл.151 НК). По чл.159, ал.3 от НК – създаване и разпространяване на порнографски материали на лице под 16 години, е образувано едно производство с непълнолетен пострададал. Сред висящите досъдебни производства в СРП за 2024 г. деветнадесет са за престъпления по чл.149 от НК, а по чл.150 от НК има седемнадесет висящи производства. По чл.151 от НК са налице четири производства. По състава за изнасилване (чл.152 НК), са висящи шест досъдебни производства, от които пет касаят непълнолетни, а едно – малолетно момиче. Европейското право²⁹ се развива в посока към възприемане на по-широка дефиниция на престъплението изнасилване, като акцентът се поставя върху липсата на съгласие на пострададалото лице. Настъпва утвърждаване на полово неутрален подход, при който жертва на изнасилване може да бъде лице от всеки пол. В българското наказателно право е налице утвърдена, но остаряла практика, според която пострададал може да бъде само жена, а изнасилването се свежда единствено до вагинално проникване. Този ограничен подход не обхваща случаи на анално или орално изнасилване, които причиняват също толкова тежки вреди и следва да бъдат включени в обхвата на престъпния състав. Предвид посоченото, следва да се подложи на дебат доколко съставът на престъплението изнасилване отговаря на съвременните стандарти.

---

²⁹ В този смисъл Резолюция 54/263 към Конвенцията за правата на детето (2000), Препоръка (2002) 5 на Комитета на министрите относно защитата на жените от насилие, Препоръка 1777 (2007) на Асамблеята относно сексуалните посегателства, свързани с „наркотици за изнасилване на дата“, Резолюция 1670 и Препоръка 1873 (2009) относно сексуалното насилие срещу жени по време на въоръжени конфликти и в Резолюция 1691 (2009) относно изнасилването на жени, включително изнасилването в брака

На следващо място, по чл.191 от НК³⁰ – съжителство с лице от женски пол под 16 г., има десет производства, с девет непълнолетни и едно с малолетен пострададал. По чл.193 от НК – опиване на непълнолетен, е висящо едно производство. Постановени са двадесет и пет отказа³¹ за образуване на досъдебно производство. При двадесет от тях разследващите органи са приели, че деянието не е извършено или не съставлява престъпление, а при останалите пет, деецът е бил непълнолетен и вместо наказателна отговорност, са наложени възпитателни мерки.

От информацията, получена от **районните прокуратури в софийска област** се установява, че в **Костинброд** са висящи шест образувани през 2024 г. досъдебни производства за блудство с малолетно лице, изнасилване, разпространение на порнографски материали на лице под 16 години, както и за живеене на съпругески начала с малолетно или непълнолетно лице от женски пол. В **Самоков** три преписки за блудство и съвкупление с малолетен са приключили с отказ за образуване на досъдебно производство, като при един посоченото основание е липса на тъжба, независимо, че престъплението се преследва по общия ред. От всички предоставени данни, в РП-Самоков е и единственото досъдебно производство за принудителен брак по чл.177 НК, независимо, че България е сред държавите в ЕС, където явлението продължава да е най-разпространено. От четиридесет и шест прокурорски преписки по сигнали за престъпление по чл.191 НК са образувани двадесет досъдебни производства и са постановени двадесет и четири отказа на прокурора. За изследвания период не е внесен нито един обвинителен акт по този престъпен състав. В **Ботевград** е прекратено едно досъдебно производство за блудство с непълнолетно лице (чл.150, ал.1 НК), поради малозначителност³². Има едно висящо и едно прекратено производство за съвкупление с непълнолетен (чл.151 НК), както и едно висящо за разпространение на порнографски материали с непълнолетни. Също поради малозначителност е прекратено единственото досъдебно производство за 2024 г. за живеене на съпругески начала с момиче под 16 години. В РП- **Елин Пелин** за 2024 г. е имало седемнадесет преписки,

³⁰ С последните промени в Семейния кодекс, влезли в сила от 22 декември 2023 г. е премахната възможността лица под 18 години да сключват брак. Въпросните разпоредби уреждаха възможността по изключение и след разрешение на районния съд, лица навършили 16 години да сключат брак. Респективно, анализа касае деяния, извършени преди посочената дата.

³¹ От тях 2 са по чл.149 от НК. По чл.151 от НК има 2 отказа за образуване на досъдебно производство. По чл.152 от НК са отчетени 2 отказа, един за непълнолетен и един за малолетен. По чл.191 от НК има 3 отказа, всички отнасящи се до непълнолетни, както и 4 отказа по чл.193 от НК, включващи 3 непълнолетни и 1 малолетен.

³² Малозначителното деяние, макар и да осъществява признаците на предвидено в закона престъпление, не е общественоопасно или неговата обществена опасност е явно незначителна.

образувани във връзка със същия престъпен състав. Всички са приключили с отказ на прокурор да образува досъдебно производство. **Софийска градска прокуратура** съобщава за 3 образувани през 2024 г. преписки за изнасилване на малолетно или непълнолетно момиче, за две продължаващи досъдебни производства за това престъпление от 2022-2023 г., като при едно от тях е участвал повереник, както и за един постановен отказ за образуване на досъдебно производство по преписка, водена от 2023 г. В **Софийска окръжна прокуратура** има едно неприключено досъдебно производство, което касае изнасилване на малолетно момиче.

В РС – **Ихтиман** през 2024 г. са разгледани четири дела за съжителство с лице от женски пол под 16 години, три от които са приключили със споразумения³³, а едно с осъдителна присъда. В Самоков също има четири такива дела, всички приключили с освобождаване от наказателна отговорност и налагане на административно наказание. Образувани са и четири дела за блудство с малолетен, като по едно от тях е постановена осъдителна присъда. По всички тези производства е осигурено участие на повереник, което се отчита като добра практика. В РС-**Сливница** през 2024 г. са разгледани две дела за изнасилване на непълнолетни, като в единия случай извършителят също е непълнолетен и е осъден на две години лишаване от свобода, отложени условно за срок от три години. Във втория се касае за продължавано престъпление, тоест един деец извършва изнасилването няколкократно за непродължителен период, при една и съща обстановка и с еднакво намерение, като всички инциденти се разглеждат като едно престъпление. Освен това е образувано едно наказателно производство за блудство с малолетно лице, което е приключило с влязла в сила осъдителна присъда. Наложено наказание е една година и осем месеца лишаване от свобода, отложено условно за срок от четири години. По двете последни дела е участвал и повереник.

В РП-**Благоевград** общият брой на досъдебните производства за блудство за изследвания период е тринадесет, като три от тях са прекратени, поради недоказано обвинение. Броят на досъдебните производства за съвкупление или изнасилване на малолетен или непълнолетен за 2024 г. е петнадесет. Осем от тях са прекратени поради липса на потвърдени данни за престъпление, едно с налагане на възпитателни мерки спрямо непълнолетен

---

³³ На основание чл.381 НПК, след приключване на разследването по предложение на прокурора или на защитника може да бъде изготвено споразумение за решаване на делото. В тази хипотеза обвиняемият (респективно подсъдимият, ако се сключва в съдебна фаза – чл.384 НПК) признава фактическата обстановка и вината си, като получава по-лека присъда, съобразно правилата на чл.55 НПК.

извършител и едно е прекратено, поради смърт на деца. От петдесет и девет преписки са съвместно съжителство с лице от женски пол под 16 години двадесет и седем са прекратени, поради липса на престъпление. По тридесет и две от преписките са образувани досъдебни производства, като по шест от тях е внесен обвинителен акт, по единадесет - предложение за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на глоба, по две е сключено споразумение с прокуратурата. Пет са досъдебните производства за създаване и разпространение на детска порнография, като по три е внесен обвинителен акт. При ОП- Благоевград има две висящи досъдебни производства, касаещи квалифицирани състави на блудство, при които деянието е извършено от рецидивист, спрямо повече от едно дете, нанесена е тежка телесна повреда или е последвал опит за самоубийство.

В РС– Благоевград не се води отделна статистика за дела с пострадали малолетни или непълнолетни лица, но са предоставени данни, че за 2024 г. е постановена една оправдателна присъда за изнасилване на непълнолетно момиче, която не е обжалвана или протестирана от прокурора, една обжалвана осъдителна присъда за блудство с малолетен, при която наложеното наказание е пробация, както и една влязла в сила присъда за живеене на съпружески начала с момиче под 16 години, по която деецът е освободен от наказателна отговорност и е наложена глоба. В РС-Петрич за 2024 г. са образувани четири дела за съпружеско съжителство с лице от женски пол, ненавършило 16-годишна възраст, като при две прокуратурата е внесла предложение за решаване на делото със споразумение и едно от тях е приключило с условна присъда с 3 години изпитателен срок. Постановени са две условни осъдителни присъди за съвкупление с малолетен, като една от тях е обжалвана. Ефективна присъда с наказание лишаване от свобода при първоначален строг режим е постановена за изнасилване на непълнолетно лице. Само при едно от изброените производства е участвал **повереник**. В РС-Разлог за 2024 г. има 7 висящи наказателни дела за престъпления по чл.191 НК - съпружеско съжителство с лице от женски пол, ненавършило 16-годишна възраст. С изключение на едно, прокуратурата е направила предложение за решаване на делото със споразумение. По всяко от седемте дела е постановена осъдителна присъда, като при шест наказанието е глоба, а при едно е наложено лишаване от свобода за 5 месеца. Присъдите не са били обжалвани.

През 2024 г. пред ОС– Благоевград са образувани три второинстанционни наказателни производства за блудство с лице, ненавършило 14 години. В един от случаите деянието е извършено в съвкупност със

самоволно прибиране или задържане на чуждо дете и съвкупление с него, като първоинстанционната присъда е завишена и е наложено окончателно наказание от 4 години и 6 месеца лишаване от свобода. За същия период е образувано едно въззивно дело за изнасилване на дете, което все още е висящо, по него е конституиран и граждански ищец³⁴.

В РП-Враца са образувани седем досъдебни производства за съвкупление с малолетно лице за 2024 г., едно от тях е прекратено с налагане на възпитателни мерки спрямо непълнолетен извършител, по едно от тях е внесен обвинителен акт и по едно е постановен отказ на прокурора. Двадесет са досъдебните производства по чл.191 НК за 2024 г. Няма нито един внесен обвинителен акт, но шест са приключили със споразумения, три са прекратени поради липса на потвърдени данни за престъпление и едно, защото деецът е починал. От пет досъдебни производства, свързани с детска порнография, при едно пострадалия е непълнолетен, а останалите касаят малолетни лица. При **ОП- Враца** през 2024 г. е образувано досъдебно производство за изнасилване на момиче под 14 години, което е низходящ сродник на извършителя.

Наказателните производства, касаещи половата неприкосновеност, в **РС- Враца** за 2024 г. са две. Първото от тях е за съвкупление с момиче под 14 години, при което деецът е непълнолетен, затова наложеното наказание е пробация, доколкото е установено, че половият контакт е осъществен по взаимно съгласие. По второто дело, което касае блудство с малолетно лице, произнасяне все още няма. В **РС- Гоце Делчев** има две дела за изнасилване на непълнолетно лице и едно за създаване или разпространява порнографски материал, в който участва лице, ненавършило 18 години. По данни от **РС -Козлодуй** е постановена една осъдителна присъда за съвкупление с лице, ненавършило 14-годишна възраст, като в рамките на производството е участвал повереник. Към датата на извършване на престъплението, деецът е бил на 32 години, а наложеното наказание от първата инстанция е две години лишаване от свобода, намалено на една година и четири месеца лишаване от свобода, доколкото е признал фактите, установени от обвинението.

Пред **ОС-Враца** в рамките на изследвания период е висящо едно производство на втора инстанция за изнасилване на непълнолетно момиче.

---

³⁴ Пострадалият или неговите наследници, могат да предявят в съдебното производство граждански иск за обезщетение на вредите и да се установят като граждански ищци на основание чл.84 и сл., НПК.

3.3. Неизпълнение на заповед за защита от домашното насилие

(чл.296 НК):

През 2024 г. данни на СДВР, постъпилите за изпълнение заповеди за незабавна и за постоянна защита, издадени в полза на малолетни и непълнолетни лица са общо 194³⁵. По данни на ОД МВР-София за изследвания период за изпълнение са изпратени 9 заповеди за незабавна защита³⁶. При ОД МВР-Враца заповедите за защита, касаещи деца, чието изпълнение следва да се гарантира за 2024 г. е общо 37³⁷, а при ОД МВР-Благоевград броят им е 19³⁸. Съгласно чл. 296, ал. 1 НК, неизпълнението на заповеди за защита или на Европейска заповед за защита³⁹ е престъпление, наказуемо с до три години затвор или глоба до 5000 лв. Лицето, в чиято полза е издадена заповедта, не се счита за пострададвал по смисъла на чл. 74 НПК, тъй като обект на защита са обществените отношения, свързани със спазване на съдебните решения, тъй като обект за защита са обществените отношения, свързани със спазване на законността при изпълнение на влезлите в сила съдебни решения⁴⁰. При нов акт на домашно насилие е необходимо подаване на допълнителна или нова молба по ЗЗДН, в зависимост от наличието на висящо дело пред гражданския съд⁴¹. Същевременно, съобщението до органите на досъдебното производство, както и непосредствено разкриване на признаци на престъпление от тях, е повод за образуване на досъдебно производство. В тази връзка, съгласно чл.7 и чл.7а от

³⁵ От които: 17 заповеди за незабавна защита при 01 РУ-МВР, 27 заповеди за защита при 02 РУ-МВР, 25 заповеди за незабавна защита при 03 РУ-МВР, 6 заповеди за незабавна защита и 6 заповеди за постоянна защита при 04 РУ-МВР, 10 заповеди за незабавна защита и 3 заповеди за постоянна защита при 05 РУ-МВР, 57 заповеди за защита при 06 РУ-МВР, 26 заповеди за защита при 07 РУ-МВР, 4 заповеди за защита и при 08 РУ-МВР, 35 заповеди за незабавна защита и 5 заповеди за постоянна защита при 09 РУ-МВР.

³⁶ От които по 2 при районните полицейски управления в Етрополе, Ихтиман, Сливница, Своге и 1 при РУ-Самоков.

³⁷ От които: 23 заповеди за незабавна защита и 6 заповеди за постоянна защита при РУ-Враца, 4 заповеди за незабавна защита и 1 заповед за постоянна защита при РУ-Мездра, както и 3 заповеди за незабавна защита при РУ-Бяла Слагина. Не са постъпили за изпълнени заповеди по ЗЗДН при РУ-Оряхово, РУ- Козлодуй и РУ-Роман.

³⁸ От които: по 4 заповеди за незабавна защита при РУ-Благоевград и РУ-Банско, 2 заповеди за незабавна защита и 2 заповеди за постоянна защита при РУ-Петрич, 3 заповеди за незабавна защита при РУ-Гоце Делчев, по 2 заповеди за незабавна защита при РУ-Сандански и РУ-Разлог.

³⁹ Вж. Директива 2011/99/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно европейската заповед за защита

⁴⁰ Чл. 117, ал.1, Конституция на Република България: „Съдебната власт защитава правата и законните интереси на гражданите, юридическите лица и държавата.“

⁴¹ В този смисъл: Тълкувателно решение № 2 от 25.11.2020 г. по т. д. № 2 / 2019 г. на Върховен касационен съд, ОСГК

ППЗЗДН⁴², пострадалото лице или всеки друг, установил нарушението на заповед за защита, съдържаща някоя от мерките по чл. 5, ал. 1, т. 1 – 5 ЗЗДН, трябва да подаде сигнал в полицията, която извършва незабавна проверка. При установено нарушение полицейските служители следва да сезират прокуратурата или да издадат протокол за предупреждение по чл.65 ЗМВР, ако липсват данни за престъпление. При мярка по чл. 5, ал. 1, т. 6 ЗЗДН, с която съдът задължава извършителят да посещава специализирани програми за преодоляване на агресията, чл.10, ал.2 ППЗЗДН изрично задължава юридическите лица, които ги провеждат, незабавно да уведомят прокуратурата при неизпълнение. **Съгласно данните, предоставени от прокуратурата и дирекциите на МВР в трите изследвани области, през 2024 г. не е постъпил нито един сигнал от юридическо лице по отношение на извършител, на когото мярката е наложена във връзка с домашно насилие над или в присъствието на дете.** Въз основа на информация, предоставена от Фондация „Отворена врата“ - гр. София, където се провежда такава програма, за 2024 г. са подадени 31 сигнала към СРП. Оттук следва извод, че данните вероятно не се отразяват коректно. Очертаният недостатък показва липса на контрол и носи риск лицата, задължени да се явяват на програми, да не се съобразяват с мярката, без това да води до реализиране на санкции, предвид бездействието на съответните юридически лица.

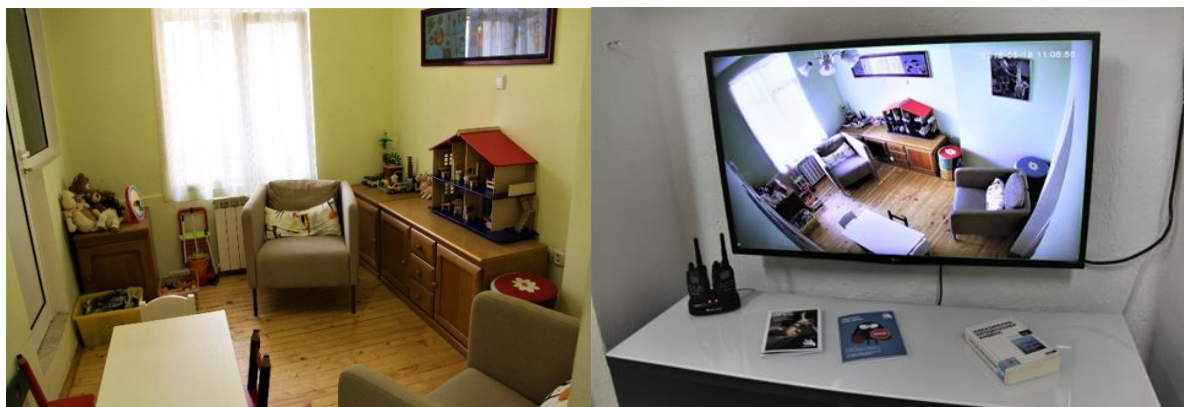
Отделно от горепосоченото, за 2024 г. в **област София** са регистрирани 3 нарушения на заповеди при 06 РУ-СДВР, сезирана е Софийска градска прокуратура, както и един случай на РУ- Ихтиман. Самата СГП, не поддържа такава статистическа информация. По данни на Софийска районна прокуратура, през 2024 г. по шест преписки от РУ към СДВР са образувани досъдебни производства за извършено престъпление спрямо непълнолетно лице по чл.296 НК във връзка чл.5 ал.1, т.1 т.2 и т.3 от ЗЗДН за 2024 г. Общия брой на досъдебните производства за нарушени заповеди е осемнадесет, като при три от тях са засегнати непълнолетни и при петнадесет малолетни деца. Отказите за образуване на досъдебно производство са три. В **РП- Самоков** са образувани две досъдебни производства във връзка чл.5 ал.1, т.1 т.2 и т.3 от ЗЗДН. В предоставената от **ОД МВР- Враца** и **ОД МВР-Благоевград** информация се сочи, че няма данни за нарушаване на заповедите за защита. Няма образувани и висящи досъдебни производства по чл.296 НК през 2024 г. в районните прокуратури в Ботевград, Костинброд, Елин Пелин, Враца, Благоевград, нито в

⁴² Правилника за прилагане на Закона за защита от домашното насилие, ДВ, бр. 74 от 30.08.2024 г., в сила от 30.08.2024 г.

окръжните прокуратури във Враца и Благоевград. Не са предоставени данни от страна на районните прокуратури в Етрополе, Ихтиман, Козлодуй, Пирдоп, Мездра, Оряхово, Бяла Слатина, Петрич, Разлог, Гоце Делчев и Сандански, както и от Софийска окръжна прокуратура.

3.4. Детето на първо място- „Синята стая“ като правило, а не изключение

„Сините стаи“ представляват помещения, специално оборудвани със системи за видео- и аудиозапис, които са предназначени за провеждане щадящи разпити и изслушвания на деца, пострадали от престъпления или свидетели на такива. Концепцията⁴³ е изградена въз основа на международни и европейски стандарти⁴⁴ за правата на децата на достъп до правосъдие и участие в съдебни производства, съгласно които съобразяването на най-добрия интерес на детето и отчитането на неговата уязвимост са основополагащи.

„Синя стая“ на Фондация „Асоциация Анимус“, открита през 2018 г.

⁴³ Ръководство за мултидисциплинарна и междуинституционална работа по случаите на деца, жертви и свидетели на насилие“, Секретариат на Съвета на държавите от Балтийско море и Child Circle (2017) ISBN 978-91-980572-9-4

⁴⁴ Конвенция за правата на детето, приета от ОС на ООН на 20.11.1989 г., ратифицирана с решение на ВНС от 11.04.1991 г. - ДВ, бр. 32 от 23.04.1991 г., обн., ДВ, бр. 55 от 12.07.1991 г., в сила от 3.07.1991 г.; Конвенцията на Съвета на Европа за закрила на децата от сексуална експлоатация и сексуално насилие, ратифицирана със закон, приет от 41-ото Народно събрание на 2.11.2011 г. - ДВ, бр. 90 от 2011 г., в сила за Република България от 1.04.2012 г.; Общ коментар 14 (2013) на Комитета на ООН по правата на детето „Най-добрия интерес на детето – първостепенно съображение“; Директива 2012/29/ЕС от 25 октомври 2012 г. за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления; Оливия Линд Халдорсон, „Насоки за стандарти за качество на Barnahus за мултидисциплинарен и междуведомствен отговор на деца жертви и свидетели на насилие“, публикацията е достъпна на: <https://barnahus.eu/barnahus/the-practice-in-barnahus/standards/>

Разпитът на дете в полицейски кабинет или съдебна зала може да бъде силно стресиращ и травматичен за него, като формалната обстановка и множеството разпити увеличават риска от изкривяване на данните. Децата често се стремят да отговорят „правилно“ и при умора са склонни да се съгласяват с всяко предположение на водещия разпита. Посоченото води до **съществени пречки за разследването**, включително до дискредитиране на показанията, но освен това, повтарящите се разпити представляват **забрана да бъде забравено онова, на което децата са станали свидетели или жертви**. Сините стаи са създадени да осигурят спокойна и защитена среда за разпит или изслушване на дете, като намаляват стреса и риска от ретравматизация. Разпитът в „синя стая“, от друга страна, се води от обучен специалист, най-често психолог, по подходящ за детето начин и без ненужно забавяне. Детето може да бъде придружено от законен представител или доверен възрастен. Разследващите органи, съдията и страните наблюдават и задават въпроси дистанционно чрез комуникационни технологии, без пряк визуален контакт, като се използват венецианско огледало или отделни помещения с видеовръзка. Целта е чрез аудио-визуалния запис и/или в присъствието на съдия детето да не бъде разпитано многократно.

Чл.24, ал.1, б. „а“ от Директива № 2012/29/ЕС за установяване на минимални стандарти за правата, подкрепата и защитата на жертвите на престъпления, установява задължение на държавата да гарантира, че когато пострадалия от престъпление е дете, в хода на разследването в наказателното производство всички негови разпити могат да бъдат записвани аудиовизуално и могат да се използват като доказателство в наказателното производство. Съгласно българското право⁴⁵, в административни и съдебни производства дете, навършило 10 години, задължително се изслушва, освен ако това би му навредило. При по-малка възраст изслушването е възможно в зависимост от развитието на детето и след обосновано решение. Преди изслушването съдът или административният орган трябва да предостави пълна информация за процедурата и последиците ѝ. Целта е да се установи най-добрият интерес на детето и да се гарантира правото му да изрази мнение.

Разпитът на детето в наказателното производство, от друга страна, е способ на доказване, чиято цел е да се събере информация, необходима за разследването. Съгласно чл. 139а и чл. 140 НПК, при разпит на малолетни лица

---

⁴⁵ Закон за закрила на детето, Наказателен кодекс, Наказателно-процесуален кодекс, Закона за защита от домашното насилие, Семейен кодекс, Закон за социалните услуги, Закон за Министерство на вътрешните работи, Закон за съдебната власт, Закон за подпомагане и финансова компенсация на пострадали от престъпления, Закон за защита от дискриминация

и на непълнолетни със специални потребности, задължително присъстват педагог или психолог, а при преценка на разследващия орган – и родител или настойник. За непълнолетни без специални потребности присъствието на тези лица е по преценка на органа, който може да разреши и задаване на въпроси. Когато престъплението е извършено при условията на домашно насилие или касае посегателства против половата неприкосновеност и морала, разпитът задължително се води от лице от същия пол. Законът изрично предвижда възможност разпитът да се извършва в специално оборудвано помещение (чл. 139а, ал. 1, т. 1 и чл. 140, ал. 5 НПК). **Настоящият анализ разглежда доколко тези законови изисквания и възможности се прилагат на практика.**

От 2024 г. е в сила **Методиката за ползване и работа в специално обособени помещения „Сини стаи“ за изслушване на деца и провеждане на разпити**⁴⁶ (на кратко „Методиката“), утвърдена от Министерство на вътрешните работи, Висшия съдебен съвет, Главния прокурор на Република България, Държавна агенция за закрила на детето и от Агенцията за социално подпомагане. Тя е ценен инструмент, тъй като подробно описва стандартите за помещенията, квалификацията на специалистите и етичните правила при разпит на деца, с цел минимизиране на риска от ретравматизация. Методиката регламентира и реда за заявяване и използване на „Сини стаи“ от разследващи органи и съдилища.

В страната има над 40 специализирани помещения за разпит или изслушване на деца⁴⁷, според данни на Държавна агенция за закрила на детето⁴⁸, броят им е 70. Единна информация за общия брой на сините стаи в България към момента не се събира. В раздел XVI на Методиката е отразена само примерна интерактивна карта, която все още не е разработена. От 2018 г. Центърът за обществена подкрепа „Зона ЗаКрила“ към Фондация „Асоциация

⁴⁶ Методиката е достъпна на: <https://sacp.government.bg/sites/default/files/2024-08/metodika-za-polzvanе-i-rabota-v.pdf>

⁴⁷ Съгласно CRC/C/BGR/CO/6-7: Комбиниран шести и седми периодичен доклад за Комитета по правата на детето на ООН, представен от България съгласно член 44 от Конвенцията на ООН за правата на детето (12.10.2022 г.), достъпен на: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2FC%2FBGR%2F6-7&Lang=en

⁴⁸ „Утвърдена е методика за ползване и работа в специално обособени помещения „Сини стаи“ за изслушване на деца и провеждане на разпити“ (25.07.2024 г.), информацията е достъпна на: <https://sacp.government.bg/%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/%D1%83%D1%82%D0%B2%D1%8A%D1%80%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B0-%D0%B5-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B7%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5>

Анимус“ реализира програма за подготовка и провеждане на разпит на деца в „синя стая“. Целта е детето и неговото семейство да бъдат подготвени, а разпитът да се проведе еднократно в рамките на досъдебното или съдебното производство. През 2024 г. в „синята стая“ на фондацията са проведени 7 разпита с участието на обучени психолози – 4 по случаи на сексуално насилие над малолетни и 3 по случаи на домашно насилие. По заявка на 08 РУ нна СДВР е проведен разпит в „синята стая“ в сградата на Софийски районен съд, с участието на специалисти от фондацията.

Важно е да се подчертае, че при провеждането на тези разпити не техниката е от първостепенно значение, а подходът, който използват добре обучени специалисти, с опит в работата с деца, които са пострадали и свидетели на насилие. Според данни, предоставени на Фондация „Асоциация Анимус“ по реда на Закона за достъп до обществена информация, **използването на „сини стаи“ за разпити на деца в областите Благоевград, Враца и София е силно ограничено.** Съгласно предоставените от **ОД на МВР- Благоевград** данни, през 2024 г. са подадени 15 заявки за разпит в „синя стая“, като 5 разпита са проведени в 01 РУ на МВР-Благоевград, 2 в 02 РУ и 8 в РУ-Сандански, всички с присъствие на психолог и педагог и използване на аудиовизуална техника. Следва да се посочи, че има разкрито помещение „синя стая“ и в социалната услуга „Център за социална рехабилитация и интеграция“ към Община Благоевград⁴⁹, чиято сграда е по-подходяща за провеждането на разпити. **От данните на ОД на МВР – Враца става ясно, че през 2024 г. не е проведен нито един разпит в „синя стая“**⁵⁰. Аналогично, в **София-област няма проведени разпити в специализирани помещения.** За София-град данните показват, че през 2024 г. са проведени 4 разпита в различни районни управления на СДВР, като само в един случай е използвана аудиовизуална техника. Отделно, отдел „Разследване“ към СДВР е подал 15 заявки за ползване на „синя стая“ в Софийския районен съд, където всички разпити са проведени с участието на психолог, педагог и при използване на аудиовизуални средства. Следователите от Следствения отдел към **Софийска градска прокуратура**, с участието на психолог, са провели 5 разпита за 2024 г., като един от тях е осъществен в „синя стая“ на прокуратурата, а останалите – в тази на районния съд.

⁴⁹ Информацията е достъпна на: <https://socialservices-blagoevgrad.bg/social-services/info-services/specializirano-pomeshtenie-sinq-staq>

⁵⁰ Т.е. в градовете Враца, Оряхово, Козлодуй, Роман, Мездра и Бяла Слатина

Софийска градска прокуратура съобщава за 5 разпита, проведени през 2024 г. от следователи към следствения отдел

Районните прокуратури отговарят, че няма заявки и проведени разпити в „синя стая“ за изследвания период или такава статистика не се води. През 2024 г. по искане на **Окръжна прокуратура- Благоевград** са проведени 2 разпита в „синя стая“, като е участвал психолог и е използвана аудио-визуална и звукозаписна техника. Проведени са във връзка с образувано през 2023 г. досъдебно производство за изнасилване, разследването по което е приключило и е внесен обвинителен акт. В **Окръжна прокуратура- Враца** не са провеждани разпити в специализирано помещение за разпит на деца.

Сред районните съдилища в област Благоевград, за 2024 г. не е проведен нито един разпит в „синя стая“ в Благоевград, Разлог и Сандански. **Добра практика се наблюдава в РС– Петрич, където при 11 разпита на деца в специализирано помещение, при наличие на 7 висящи и 4 новообразувани дела. Във всички случаи е присъствал психолог, а при два разпита са направени и аудио- и видеозаписи.** В ОС– Благоевград не са провеждани разпити в „синя стая“. В съдилищата в област Враца и Софийска област (Пирдоп, Костинброд, Самоков, Своге, Етрополе, Ботевград) също няма регистрирани разпити в специализирани помещения. В РС- **Ихтиман** са проведени 6 разпита на малолетни и непълнолетни свидетели пред съдия⁵¹, като при половината от тях е използвана „синя стая“ при участие на психолог и педагог. По заявка на съда, при един от тях е използвано помещението „синя стая“ на Фондация „Асоциация Анимус“ с участието на специално квалифицирани психолози от екипа на организацията. По заявка на Районен съд- Сливница през 2024 г. е проведен 1 разпит, също в „синята стая“ на Фондация „Асоциация Анимус“ и с участието на обучени психолози от екипа. **РС-Козлодуй** предоставя информация за 8 разпита, като при всички е участвал психолог и е използвана аудио-визуална и звукозаписна техника.

Софийски районен съд отчита 21 разпита в собствената си „синя стая“, но не е предоставил информация за участие на специалисти или използване на аудио- и видеозапис. Следва да се посочи, че известен **недостатък на помещението в СРС е, че не отговаря на стандартите за венецианско**

---

⁵¹ Съгласно чл.223, ал.1 НПК, разпитът на свидетел се провежда пред съдия от първоинстанционния съд, ако съществува опасност да не може да се яви пред съда поради тежка болест, продължително отсъствие от страната или по други причини, които правят невъзможно явяването му в съдебно заседание, а също и когато е необходимо да се закрепят показания, които са от изключително значение за разкриване на обективната истина.

огледало, което повишава риска от ретравматизация, поради възможен визуален контакт между детето и останалите участници и най-вече с насилника. От Районен съд – Елин Пелин и Софийски окръжен съд не е предоставена информация. Софийски градски съд е отказал достъп с мотива, че такава статистика не се събира.

Данните показват, че въпреки нормативните изисквания на чл. 139а, ал. 1, т. 1 и чл. 140, ал. 5 НПК и наличието на действаща Методика за използването на „сини стаи“, тези стандарти не се прилагат достатъчно. Дори когато се използват специализираните помещения, често се наблюдава съществено непознаване или пренебрегване на правилата, целящи щадящо провеждане на процедурата и избягване на контакт между детето и обвиняемия. Опитът на специалистите от екипа на Фондация „Асоциация Анимус“, квалифицирани да участват в разпитите на деца в „синя стая“, показва, че **често се налага децата да изчакват продължително старта на разпита поради заетост на съдиите, което увеличава тревожността и влошава концентрацията им**, което се отразява изключително негативно на готовността им за участие в правната процедура. Още повече, по време на разпита изложението на детето често се прекъсва за протоколиране и уточняващи въпроси, което допълнително затруднява възстановяването на спомените и засилва емоциите на тревожност, срам, страх и вина. **Всяко възпроизвеждане на фактологията е повторно преживяване на събитието, което само по себе си е ретравмиращо. В този контекст, всяко прекъсване засилва негативните усещания и блокира мисловния процес на пострадалото дете, доколкото за него това е индикатор, че не се справя с важната задача, поставена пред него.** Коректното отразяване на съдържанието на показанията в протокола от разпита има императивно значение, доколко от това зависи дали той може да послужи като годно доказателствено средство в наказателния процес. Добрата практика, обаче, изисква първо да се даде възможност на детето да изложи фактологията чрез свободен разказ, след което да се задават допълнителни въпроси, като се вземат предвид психо-емоционалното му състояние, продължителността на разпита и необходимостта от почивки. В тази връзка, съгласно чл. 237, ал.2 и ал.3 НПК показанията се записват в първо лице, по възможност дословно, а въпросите и отговорите се записват по отделно, когато е необходимо. **При наличие на законодателна инициатива, разпоредбите на чл.238-240 НПК, регламентиращи възможностите за изготвяне на звукозапис и аудиозапис на разпита, също могат да бъдат адаптирани към провеждането на разпита в „синя стая“, за да се преодолеят гореописаните недостатъци.**

Редица научни изследвания⁵² потвърждават, че 75% от децата, преживели сексуално насилие, не споделят за него в рамките на първата година, а около 18% от деца на възраст между 8 и 15 години разкриват преживяното едва след пет години. При продължително насилие децата често се адаптират към поведението на насилника, пазят тайната от страх или за да предпазят близките си. Разкриването може да стане чрез отсрочено признание, дори под формата на шега, или с внезапно заливане с информация на човек, на когото детето се е доверило. След намесата на компетентните органи, обаче, често настъпва оттегляне на първоначалното признание, противоречия в показанията или опити за забавяне на разкритията, под въздействие на заплахи, вина, срам или страх. **Недостатъчната подготовка на разследващите органи за работа с деца води до риск от погрешна интерпретация на поведението им като фантазиране или лъжа.** Това създава условия за вторична виктимизация и ретравматизация, особено когато липсва координация между институциите, насилникът има пряк достъп до детето, използват се неподходящи тактики за разпит, или се злоупотребява с неговата емоционална уязвимост.

Очертаните особености обосновават, че разпитите на деца, преживели насилие, трябва да се провеждат в щадяща и сигурна среда, адаптирана към възрастовите и емоционалните им особености. Необходимо е участието на специално обучени специалисти – психолози, социални работници и разследващи с опит в работата с деца. Методите на разпит следва да бъдат щадящи и доказано ефективни, като например използването на рисунки, игра или насочено разказване. По възможност разпитите следва да се провеждат еднократно, в неинституционална обстановка, с видео- или аудиозапис. Данните от изследваните региони, обаче, показват, че въпреки наличието на „сини стаи“, **Методиката за ползване и работа в специално обособени помещения „Сини стаи“ за изслушване на деца и провеждане на разпити има незадължителен характер, а компетентните органи не проявяват достатъчно инициативност да се обучат, за да гарантират разпит без допълнително травмиране. Не се осъществява и заложенният в раздел XVII от Методиката ежегоден мониторинг от страна на ДАЗД.** Необходим е дебат дали изменения в НПК и утвърждаване на Методиката по-скоро като подзаконов нормативен акт с правнообвързващо действие биха подобрили

---

⁵² Вж. Finkelhor D., "Early and Long-Term Consequences of Child Sexual Abuse: An Update. Professional Psychology : Research and Practice (1990); Pinto Pereira, S.M., Rogers, N.T. & Power, C. Adult retrospective report of child abuse and prospective indicators of childhood harm: a population birth cohort study. BMC Med (2021). <https://doi.org/10.1186/s12916-021-02164-5>

прилагането на щадящи стандарти и предотвратили формалното им изпълнение.

В заключителните си бележки от 15.03.2024 г.⁵³, Комитета на ООН по правата на детето отбелязва липсата на напредък в областта на детското правосъдие и призовава за спешно прилагане на реформите, включително ефективно изпълнение на мерките за подкрепа на деца жертви и свидетели на насилие. България е настоятелно призована да осигури ефективното прилагане на изменения Закон за защита срещу домашното насилие и допълването му с услугите, регламентирани в Закона за социалните услуги, особено по отношение на разпоредбите за децата жертви и свидетели на насилие и специализираното възстановяване. **Изрично е посочена⁵⁴ необходимостта да се утвърди като стандартна процедура провеждането на разпитите на деца жертви или свидетели на насилие в наказателни производства по начин, припокриващ се с разписания в Методиката.** Наред с това се посочва, че разпространението на домашното насилие, сексуалната експлоатация и насилието, основано на пола, както и недостатъчното докладване, разследване и подкрепа на пострадалите деца, заедно с липсата на междуинституционална координация и недостига на обучени специалисти, остават сериозни проблеми, по които напредъкът е незадоволителен.

Анализът на прилагането на наказателното законодателство очертава нуждата от подобрения по отношение на защитата на деца жертви на насилие. Воденето на непълна или липсваща статистика затруднява изследването на приложението на закона и установяването на реалния мащаб на проблема. Въпреки това, данните сочат, че при случаи на насилие над деца, включително в условията на домашно насилие, **взаимодействието между полицията и социалните служби не е на необходимото ниво, а участието на повереник или особен представител в наказателното производство е рядкост.** Такива находки поставят сериозни въпросителни пред степента на гарантиране на правата на децата.

Наред с посоченото, индивидуализацията на наказанието зависи от конкретните фактически обстоятелства, съдебното минало на децеца, степента на обществена опасност на деянието и други релевантни фактори. **Същевременно, за престъпления срещу деца, включително за деяния като**

⁵³ Информацията е достъпна на: <https://www.refworld.org/policy/polrec/crc/2024/en/149025>

⁵⁴ Вж. параграф 26, б. „ж“ от Заключителните наблюдения на Комитета на ООН по правата на детето по комбинираните шести и седми периодични доклади на България пред от 15.03.2024 г

блудство и съвкупление с малолетни и непълнолетни, наказанията преимуществено са условни или дори се прилага институтът на малозначителността. Това буди особена тревога, тъй като престъпленията срещу деца, поради тяхната естествена уязвимост, невъзможност за пълноценно самоотстояване и тежките последици за тяхното физическо, психическо и емоционално развитие, се характеризират с изключително висока степен на обществена опасност. Очертаният подход подкопава смисъла на генералната и индивидуалната превенция, като основни цели на наказанието. Наблюдава се **слаб контрол и върху изпълнението на постановените от съда заповеди за защита и липса на ефективна реакция при нарушения, което създава сериозни рискове за безопасността на децата.**

Въпреки наличието на нормативна уредба, международни стандарти и приета Методика за използване на „сини стаи“, тяхното прилагане в България остава крайно недостатъчно. **Съществуват значителни регионални различия, липсва ефективна координация между институциите, а подготвените специалисти и щадящите подходи са по-скоро изключение, отколкото утвърдена практика.** Техническата осигуреност, макар важна, не може да компенсира липсата на емпатия, време и професионализъм при работа с деца, преживели насилие. Данните сочат, че съществува реална опасност от повторна травматизация на пострадалите деца в хода на наказателното производство, когато разпитите не се провеждат съобразно добрите практики. Необходима е сериозна институционална воля за утвърждаване на „синята стая“ не само като физическо специализирано пространство, а като механизъм, по който детето е поставено на първо място, при зачитане на неговата уязвимост, право на мнение и нужда от закрила. Само чрез задължително и последователно прилагане на щадящи стандарти, устойчиво изграждане на експертен капацитет и ефективен институционален контрол може да се гарантира, че процедурите, свързани с изслушване и разпит на деца, отговарят на принципа за най-добрия интерес на детето и осигуряват необходимата защита, подкрепа и уважение.

4. Дългът да гарантираме сигурност: заключителни констатации и препоръки за ефективна защита на децата

Анализът на прилагането на Закона за защита от домашното насилие, Закона за закрила на детето и свързаната нормативна рамка в трите

административни области София, Благоевград и Враца разкрива съществени затруднения в ефективното прилагане на предвидените механизми за защита на малолетни и непълнолетни лица, пострадали от домашно насилие. Липсата на единен подход, толериращите насилието нагласи и трудният достъп до специализирани услуги очертават сериозни пропуски в практиката. Статистиката показва, че значителна част делата за домашно насилие се прекратяват, като основните причини за това са неизпълнението на указания по разпореждания на съда, свързани с необходимост от уточнения или допълнения на данните в сезиращите молби по ЗЗДН или оттегляне на молбата за заповед за защита от страна на законния представител на детето, който в почти всички случаи е молител и в лично качество. От една страна, това разкрива наличието на фактически бариери пред достъпа до правна помощ за пострадалите от домашно насилие, доколкото често те не знаят как да изпълнят указанията на съда, а това от своя страна води до прекратяване на производствата, поради неотстранена нередовност на молбата. Другата най-честа причина, а именно оттеглянето на молбите, е дълбоко обвързана с динамиката на този вид посегателства. Без необходимата психологическа и социална подкрепа, пострадалите често се връщат към порочния кръг на насилие, поради манипулации, заплахи, страх, срам, икономическа и емоционална зависимост, а това е особено вярно, когато се касае за деца.

Липсата на достатъчно и специализирани социални услуги в някои региони, особено кризисни и консултативни центрове, допълнително намалява ефективността на предоставената от съда защита. Особено обезпокояващо е, също така, че не се констатират данни юридическите лица, провеждащи програми за работа с извършителите на домашно насилие, да сигнализират редовно компетентните органи, когато лице, на което е наложена мярката по чл.5, ал.1, т.6 ЗЗДН не се явява и така нарушава заповедта за защита, както предвижда Правилникът за прилагане на ЗЗДН. В голяма степен, това обстоятелство води до неефективност на законовите механизми за трайно преодоляване на насилието.

Изключително тревожно е обстоятелството, че директорите на дирекции „Социално подпомагане“ и прокуратурата не прилагат новата възможност да сезират съда, когато пострадалото лице е малолетно или непълнолетно и не може самостоятелно да се защити. Освен това, разкрива се ограничено прилагане на ключови защитни мерки. Статистиката за видовете мерки, които се налагат със заповедите за незабавна и постоянна защита, показва, че съдът

рядко съобразява разпоредбата на чл.5, ал.3 ЗЗДН, която предвижда, че когато пострадалият и извършителят имат дете, е длъжен да направи преценка за налагане на мярката за определяне на временно местоживеенето на детето при пострадалия родител или при родителя, който не е извършил насилието, като съобрази най-добрия интерес на детето. В допълнение, към момента на провеждане на изследването се установява, че е налице рядко или формално използване на Методиката за оценка на риска, без реална интерпретация на данните.

Забавеното въвеждане на важни инструменти, като Националната информационна система за случаите на домашно насилие и системата за обмен на данни за лица, осъждани за сексуално насилие срещу деца, както и на Координационния механизъм за подкрепа на пострадали от домашно насилие и Националната стратегия за детето 2024-2030 г. допълнително затруднява взаимодействието между институциите и отнема от възможността за своевременна реакция. От императивно значение е да бъде изоставен кампанийният подход на компетентните държавни органи към анализираната проблематика, характеризиращ се с краткотрайна ангажираност до отминаване на повишения в общественото възмущение, обвързани с конкретен тежък инцидент, който е получил по-широко медийно отразяване. Борбата с насилието над деца, включително когато се касае за домашно насилие, изисква последователни и целенасочени усилия, сред които следва да се посочи и нуждата от укрепване на капацитета на отделите „Закрила на детето“ към дирекциите за социално подпомагане, разширяване на мрежата от услуги и въвеждане на ясни механизми за отчетност и мониторинг.

По отношение на прилагането на наказателноправната регламентация в случаи на престъпления срещу деца и в частност онези, които оставят особено тежки последствия, а именно свързаните със сексуално насилие и насилие в семейната среда, анализът също очертава значителни проблеми. Въз основа на предоставените първични статистическите данни се установява, че дори при тежки посегателства, като блудство и изнасилване на малолетни и непълнолетни лица, наказанията често са условни, като се разкриват и хипотези на прилагане институтът на малозначителността. Посоченото обстоятелство повдига въпросителни относно отчитането на степента на обществена опасност при престъпленията срещу деца, както и доколко действително се вземат предвид специфичните особености, произтичащи от тяхната уязвимост, склонност да премълчават преживяно насилие продължително време, да изпитват срам,

особено когато са били подложени на съблазняване или манипулация, както и да изпитват чувство за вина, че самите те са „направили нещо лошо“. В подобни случаи рискът от погрешна интерпретация на поведението на детето като недостоверно, колебливо или недоказуемо, е значителен, а това от своя страна може сериозно да повлияе на оценката на установените факти. В този смисъл, не следва да бъде подценявана нуждата от задълбочено и системно обучение на разследващи органи, прокурори и съдии за работа с деца, жертви или свидетели на насилие. Обучението следва да включва не само правните аспекти, но и познания по детска психология, комуникационни техники, динамиката на травмата и механизмите на мълчание и защита, които децата често изграждат. Без такава специализация съществува реална опасност децата да бъдат виктимизирани повторно в рамките на самото производство.

В посочения контекст, „синята стая“ трябва да бъде възприета не като допълнителна, а като задължителна гаранция за щадящо третиране на детето в наказателния процес. Провеждането на разпит от обучен специалист, в условия, съобразени с възрастта и емоционалното състояние на детето, отсъствието на пряк контакт с обвиняемия или подсъдимия, както и възможността за аудиовизуално документиране на разпита намаляват риска от повторна травматизация и от необходимостта разказът да бъде възпроизвеждан, респективно травмата преживяна многократно.

Следователно, настоящото изследване констатира, че въпреки законовата рамка, реакцията на системата остава значително фрагментирана, а подкрепата – затруднена от институционални и ресурсни бариери. Устойчивото подобряване на системата за закрила изисква не само законодателна воля, но и реален ангажимент за изпълнение на вече приетите нормативни разрешения. Без стремеж към едновременно наличие на ефективна правна рамка, професионално подготвени кадри, достъпни услуги и обществена нетърпимост към насилието над деца не може да се постигне адекватна и навременна защита на най-уязвимите членове на нашето общество. Дължим на децата не просто законово регулирана защита, а реална грижа, щадящ подход и ангажимент, отговарящ на тяхната уязвимост.

Анализ на изпълнението на нормативната база за защита на деца, жертви на насилие, включително детски бракове 2025г.

Автори:

Димана Шуранова – юрист, ръководител ЦОП „Правна клиника“

Николона Ганева – юрисконсулт ЦОП „Правна клиника“

Редактор:

Надежда Стойчева – психотерапевт, директор фондация „Асоциация Анимус“

Катя Кръстанова – психолог и експерт домашно насилие към фондация „Асоциация Анимус“

ФОНДАЦИЯ
РАБОТИЛНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ

покрепяме инициативните

Съфинансирано от
Европейския съюз

„Проект INSP/NP/047 Ключ към закрилата в Западна България“ се изпълнява в рамките на проект INSPIRE: Подобряване на националната подкрепа за превенция, интервенция, и отговор на насилието над деца, и овластяване на жертвите и е съфинансиран от Европейския съюз и фондация „Работилница за граждански инициативи“ (ФРГИ).

Ключ към закрилата в
Западна България

30
години

ФОНДАЦИЯ
АСОЦИАЦИЯ
АНИМУС

**„ТОЗИ АНАЛИЗ Е СЪЗДАДЕН В РАМКИТЕ НА
ПРОЕКТ “INSR/NP/047 КЛЮЧ КЪМ
ЗАКРИЛАТА В ЗАПАДНА БЪЛГАРИЯ”,
СЪФИНАНСИРАН ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ И
ФОНДАЦИЯ „РАБОТИЛНИЦА ЗА
ГРАЖДАНСКИ ИНИЦИАТИВИ“ (ФРГИ).
ИЗРАЗЕНИТЕ ВЪЗГЛЕДИ И МНЕНИЯ СА
ЕДИНСТВЕНО НА АВТОРИТЕ И НЕ ОТРАЗЯВАТ
НЕПРЕМЕННО ТЕЗИ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
И ФРГИ. НИТО ЕВРОПЕЙСКИЯТ СЪЮЗ, НИТО
ФРГИ МОГАТ ДА БЪДАТ ДЪРЖАНИ
ОТГОВОРНИ ЗА ТЯХ.“**

2025 Г.

ФОНДАЦИЯ
РАБОТИЛНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ

подкрепяме инициативните

Съфинансирано от
Европейския съюз